"دي پټهان"

د غني خان کتاب

د غني خان "دي پټهان" کهٔ هر څو ډېرو خلقو لوستے کتاب دے خو خاطر چې دا وخت غالباً په جرمني کښې دے، ډېره په زړهٔ پورې ترجمه کړې ده او ماته يې رالېږلې ده، دا وړوکے ولې جامع کتاب مونږ قسط وار په "پښتون" کښې د دې دپاره چاپ کوو چې عام لوستونکي هم ترې استفاده وکړي. ايډيټر

زما خبرې

فلسفه، تاريخ او ناول چې سره راټول شي نو د غني خان کتاب "دي پټهان" ترې جوړ شي، دا کتاب د پښتنو د تاريخ او کلتور يوه لنډه او خوندوره هنداره ده چې د پښتون څهره پکښې داسې ښکاري ځنګه چې ده. د پښتنو د اصل نسل يا نوعې په حقله خو پکښې خبرې شوې دي خو څهٔ کوټلے ځواب يې په نظر نهٔ راځي البته دا خبره د فکر وړ ښکاري چې پښتانهٔ اروړه نسل دے او د هاغه ټولو تېرو نووس ريښې لري کوم چې وخت په وخت د افغانستان په لاره د هند پلوو ته راغلي دي خو اوس ځنې افغاني او نړېوالو تاريخ پوهانو دا خبره څهٔ نا څهٔ يو ځائے ته رسولې ده چې پښتانهٔ د ربيي تبر ساکي خبل دي خو ځنې لويديز ختيز پوهان او خپله کورني تاريخ پوهه، توکم پوهه او ژبپوهه د دې د زبات دپاره بلورين او کوټلے دليل غواړي. هم دا لامل دے چې د پخوا غونډې اوس هم په نړېواله کچه دا هڅې روانې دي چې د پښتنو د پښت بنسټ رابرخبره کړي او دې سوال ته داډمن ځواب ووايي. اوس اوس د

انګلستان په ځنې ورځپاڼو کښې دا خبر چاپ شوے دے چې د اسرائيلو دولت يو پروژه رغولې ده او هغې ته يې پيسې ورکړې دي، دا پروژه به د ژونځور يا ډي اين اے په رڼا کښې د دې پوښتنې جاج اخلي چې پښتانهٔ څوک دي؟ کېدے شي چې دا هر څهٔ په شا باندې سياسي غرضونه لري خو دا هم ده چې د پښتنو د پښت په حقله څهٔ زړهٔ پورې خبرتياوې لا په لاس نهٔ دي راغلې، دا خو ما دلته دا خبره هسې اورېده کړه ګني غني خان دې خبرې ته دومره لېواله نهٔ دے چې پښتانهٔ څوک دي؟ هغه وايي پښتانهٔ کهٔ هر څوک دي خو زهٔ پرې مئين يم.

غني خان نيمه پېړۍ مخکې دا کتاب د دې دپاره ليکلے ؤ چې پښتانهٔ په پېرنګيانو وروپېژني او د دوي دخويونو، کړو وړو، ورانو ورکو، ډول سُرنا، سندرو، اغونځو او ارمانونو نه يې خبر کړي.

د کتاب ژبه ډېره لوړه، خوندوره خو په ځنې ځايونو کښې بې کچه ستغه او پېچلې ده، د کتاب ځنې برخې خو داسې دي چې ليکوال پکښې خپلې

Ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

داخلي انګېرنې څرګندې کړي دي او داسې فلسفيانه رنګ يې اخستی دی چې پوهېدل پرې اسان نه دي او بيا دا پرې لا د پاسه چې خان ځائے په ځائے د خليل جبران ليک ډول هم خپل کړے دے، دا ژباړنه د کتاب د انټرنيټي ورژن نه شوې ده چې ځنې غونډلې پکښې نيمګړې او ناسمې برېښي.

دا ژباړنه تر وسه وسه پورې په نوي او څومره چې کېدے شوه په فونيمک ليکدود کښې شوې ده او کۀ چرته پکښې د تازي او يا کومې بلې ژبې توري کارول شوي وي نو ځکه چې يا خو د پښتو سسټم په چپه کښې نۀ دي او يا ماته د هغې د پښتو توري ياد نۀ دي. دا خبره ډېره مهمه ده چې د پوهې او علم خورولو سره سره پښتو ژبې ته هم وده ورکول ډېر ارزښت لري، کۀ مونږه داسې نۀ کوو نو نۀ خو يې

مونږ په خپله او نۀ يې نورو پښتنو ته زده کولے شو، البته د پښتو خنډيزو تورو معنې ليکل پکار دي، د دې کتاب په پائے کښې دغه خنډيز توري ليدے شئ.

کۀ رښتيا ووايم نو زما په ژوند کښې دا يو وړومبے کار دے چې سر ته مې ورسولو او د دې درښت لامل په هره معنٰي نورالله پاونده او محمد فايق يوسفزي دي، کۀ د دې دواړو هڅونه او پارونه راسره نۀ وې نو ګرانه وه چې دا کار مې سر ته رسولے وے، د خپلې لورکۍ کشماله خاطر هم مننه کوم چې د انګرېزۍ ځنې ستونزې يې راته هوارې کړې.

يو اځې دا نۀ چې ګڼې دا وړومبے کار دے چې سر ته مې ورسولو بلکې نژدې نژدې وړومبۍ ژباړنه مې هم ده، کۀ په ژباړنه کښې چرته ناسمې او تېروتنې وي هغه ټولې زما په غاړه دي او هغه د کتاب د متن نيمګړتيا مۀ ګڼئ. ژباړن: رشيد خاطر

وړومبۍ برخه

سريزه

څنګه چې خبرې په يو مناسب ځائے پائے ته رسول ستونزمن کار دے هم دغسې په ليکلو کښې پېل کول اسان کار نۀ دے او ليکونکے نۀ پوهېږي چې له کومه ځايه يې راونيسي، د دې نه د سوخت خبره بله نۀ وي چې ستا مخې ته سپين کاغذ پروت وي، تۀ ورته په ټغو ټغو ګورې څۀ ليکل پرې غواړې خو ليکلے نۀ شې.

زۀ تاسو ته د پښتنو په حقله څۀ وئيل غواړم، چاسره چې زۀ ډېره مينه کوم خو نۀ پوهېږم چې پېل

(c) ketabton.com: The Digital Library

له کومه ځایه وکړم، زهٔ غواړم چې تاسو هم دوي سره زما غوندې مینه وکړئ خو دهٔ سره مینه کول اسان کار نهٔ دے ځکه چې دے ځومره ساده دے نو دومره پېچلے هم دے. زهٔ غواړم چې دے د خېبر د غرو سرونو او هشنغر ډاګو نه راکوز کړم او تاسو سره یې په شلېدلو جامو دروزرغي پېزار کښې مخامخ کړم چې سترګې یې د سرېتوب، خندا او ورانکارۍ او کبرۍ یې د ماشومتیا او غرور نه ډکه ده چې خپله غریبي او غوښتنې یې پکښې پټې ساتلې دي، زهٔ غواړم چې یې راولم او تاسو سره د خپلو هلو ځلو او خوبونو، مینې او دښمنو، زمکو او سنګرونو د خپل نوي ټوپک او زړې ښځې په بابله خبرې وکړي.

خو تاسو به ووینئ چې دا کار اسان نهٔ دے، هر څو کهٔ ماته دا ګرانه ده چې لیکل له کومه ځایه پېل کړم خو بیا هم ما سره د دې دپاره یو پلان شته، زهٔ به وکړے شم چې هغه تاسو ته د خپلې مینې سندره ووایي چې داسې تاسو د هغهٔ د زړهٔ د درزا انګېرنه وکړئ، هغه به تاسو ته د ښاپېرو قیصه تېره کړي، کومه چې هغه خپلو ماشومانو ته اوروي، هغه به درته د خپل کلي یوه پېښه واوري چې دغسې د خپل ژوند نه دي خبر کړي، هغه به درسره د سپوږمۍ خبره وکړي چې دغسې د خپل مئېنتوب حال درته ووایي، هغه به درسره د خپل دود دستور خبره وکړي چې دغسې د خپل دود دستور نه دي خبر کړي، هغه به تاسو ته د خپلو شوکو، ډاکو، چپاوونو او مخو خبرې وکړي چې دغسې خپل زور درته وښايي، هغه به درته د میا، مُلا او جادو منتر خبره هم تېره کړي چې دغسې د زړهٔ تیاره یې ووینئ، هغه به تاسو سره د ژوند او مرګ، سم او ناسم خبره هم وکړي او هیله لرم چې اوس یې لږ ډېر وپېژنئ چې هغه تاسو وپېژنئ نو زهٔ به تاسو ته د هغهٔ، د هغهٔ د سبا او تاسو (پېرنګي) سره د هغهٔ د اړیکو په حقله څهٔ ووایم، کهٔ دا ستاسو خوښه وي او کهٔ نهٔ خو دے ستاسو ګاونډي دے او ستاسو د کور ډېر بې بخته پلوو ته روسیه پرته ده. د دهٔ پېژندګلو ستاسو دپاره ډېر ارزښت لري ځکه چې (روسیه) د دې سیمو د سبا دپاره پلانونه لري او د دهٔ تاسو پلوو ته د راتګ لار د پښتنو په کور ده.

زهٔ به اوس تاسو سره ستاسو د دې ګاونډي پېژندګلو وکړم چې په سر یې ښائسته پګړۍ او په تن یې کاځیر ډوله پرتوګ اغوستے دے خو دا خبره به په دې ځائے پرېږدو، راځئ چې د دهٔ د پښت او نسل په بابله څهٔ ووایو.

تاریخ

ډېر خلق چې د دهٔ پوزې ته وګوري نو د یهودي ګُمان پرې کوي، دک او دلیل یې دا وي چې پښتانهٔ د یهودو یوه ورکه کورنۍ ده، د دهٔ اسلامي ګروهه او د دهٔ په ژوند باندې د مذهب ډېره ژوره اغېزه دې دک او دلیل ته پونده ورکوي خو د دهٔ د ژوند لارې چارې او نور مالونه دا ښايي چې دے د یهودي په ځائے د یونان خلقو ته ډېر څېرمه دے.

زهٔ د پښتنو د پښت او نسل په لټون پسې ډېر سرګردانه وم، په دې لړ کښې چې ما چاسره صلاح مشوره کولے شوه نو هغه زوړ خرپ او دروغژن هیروډوټس ؤ، دهٔ چې به څهٔ اورېدل نو په هغې به یې باور کولو او هاغه څهٔ به یې لیکل چې په څهٔ به یې عقیده وه، هغه د پښتنو سیمه د ببکټریه په نوم سره

(c) ketabton.com: The Digital Library

يادوي او وايي چې دلته تور تور واړۀ خلق ژوند کوي چې د زرو او مسالو په باپار کښې بوخت دي. هغه مخکښې ليکي چې دا خلق دا سرۀ زر د يوې دشتې نه د سر په بها راغونډوي، په دې دشته کښې د سپو هسې غټ غټ مېږي او سېږي چې دوي دا سرۀ زر د شپې د سوړو نه د زمکې مخ ته راوباسي، د زرو په دې دشته کښې نمر دومره تاوژن وي چې د اوښ نه سربېره بل کوم ځناور پکښې ژوند نۀ شي کولې، په دشته کښې د ډېر تاؤ او ګرمۍ له کبله دا غټ غټ مېږي د ورځې په سوړو کښې ناست وي او د شپې په يخوبي کښې سرۀ زر د سوړو نه د زمکې سر ته رااوباسي، د نمر د راختو سره څنګه چې دا مېږي خپلو سوړو ته ننوځي نو دا تور تور واړۀ خلق د خپلو اوښانو سره په دشته خوارۀ شي، سرۀ زر راغونډ کړي، په اوښانو يې بار کړي او دنمر د پرېوتو او دمېږو د سوړو نه بېرته راوتو نه مخکښې مخکښې د دشتې نه ووځي. هغه وايي چې په دوي کښې ځنې خلق ووژلې شي او څۀ خلق په تېښته کښې بريالي شي.

د دې خبرو نه دا جوتېږي چې:

1) ...د بېکټريا خلق لکه د يونانيانو هسې جنګيالي نۀ ؤ خو دوي وتلي دروغژن يعنې باپاريان وو.

2) ... د سکندر اعظم په وخت کښې هم لکه چې نړۍ د تجارت او اجاره دارۍ سره اشنا وه.

3) ... د دلې الواک زباتولو دپاره دا يواځنے دليل دے چې پښتانۀ ګنې يهوديان دي.

4) ...ګران هيروډوټس په بشپړه توګه رښتونے ؤ ځکه يې داسې بربنډ دروغ ليکلي دي.

دنيا همېشه د هيروډوټس غوندې په وتلو او دروغژنو خلقو باندې باور کړے دے، د دې نه دا خبره هم څرګندېږي چې د هيروډوټس د خيالي بېکټريا خلق نه تور او واړۀ وو او نۀ اجاره دار تاجران وو، د دې په څېره دا خلق ابغ نبغ، غټ پټ او سرۀ سپين وو او د وخت تيري دپاره يې تجارت نۀ بلکې مرګ ژوبله کوله.

هسې خو ښکاري داسې چې د هيروډوټس ځنې دوستان په بېکټريا کښې د سيندونو په غاړو او درو کښې اباد وو، دې خلقو به ښکلې جونې خپلې مېرمنې جوړولې او خپلو ماشومانو ته به يې د جنګونو، مېړانو، ژوند، مرګ او غاورتيا خبرې کولې، د کلو نومونه او د خلقو رواجونه يې يوناني دي، د يونانيانو غوندې لوئے لوئے شاعران او ستر جنګيالي دي او هم د يونانيانو په څېر ټول جنګونه د ښځو په سر کوي، پښتون خپله مېړنے دے او هم مېړني خلق خوښوي.

د پښتنو څۀ رښتونے ليکلے تاريخ نشته خو په زرهاو داسې نخښې نخښاني يې پرېښې دي چې کۀ سړے ورته ځير شي نو ډېره زده کړه ترېنه کېدے شي ځکه چې د دې پاتې شونو هره تيږه ګويانه ده، ځنې ډېرې لرغونې پاتې شونې د يوناني دور نه په غوڅه توګه بيلې دي، دا په ډول، جوړښت او خيال کښې د هند د اوړيسه ژوند ژواک او تهذيب ته ورته دي يعنې د بوتانو رنګ جوسه او ډول د ننني پښتون سره څۀ سمون نۀ خوري خو کله چې مونږه د بدهـ مت او بدهـ مت يوناني دور نخښو نخښانو، د بدها باچايانو او نورو خلقو بوتانو ته غور وکړو نو روښانه به شي چې دا د ننني پښتون انځور سره ډېر

(c) ketabton.com: The Digital Library

جوړښت خوري، داسې بربښي چې د پښتنو دا اوسنۍ غال او تشدد د بدها د يو اوږد سوله ييزه دور چار انګ او انګازه وي.

په نسلي توګه پښتون د يونانيانو سره اغړلي شوي دي خو دا نۀ ده معلومه چې د يونانيانو دا وړومبۍ جرګه د چا سره پيوند شوې ده او هغه اولني خلق څوک وو؟ خو زۀ په دې لړ کښې بېخي فکرمن نۀ يم او نۀ دا انديښنه لرم چې پنځۀ زره کاله مخکښې د دۀ پېژندګلو څۀ وه.

دا پښتون د اسلام نه مخکښې بدهـ پروره او د بدهـ مت نه مخکښې هندو ؤ. زۀ نۀ پوهېږم چې دے د کوم ډول بدها پيروکار ؤ ځکه چې د هغه په زرهاو انځورونه او بوتان دۀ رغولي وو. څنګه چې پښتون ښۀ ويشتونکے او کوټې سرتېرے دے دغسې دومره ډېر خپلواکه دے چې د چا استاځکړ ملاتړ جوړېدے شي او هم دا لامل کېدے شي چې وتلي بوت توړني وو خو ښۀ بدهـ پرست نۀ ؤ.

پښتون هر څوک کۀ دے نو وي به خو يهودي بېخي نۀ دے. يهوديان خپلو بچو ته د جنګونو، مړانو، مرګ ژوبلو خبرې نۀ کوي، دے کېدے شي د هاغه ټولو نسلونو يو ګډ نسل وي کوم چې د اسياء د زړۀ نه وخت په وخت هند پلوو ته راغلي دي. لکه ترک، يونانيان، ايرانيان او منګول او دغسې هر نسل خپله خپله برخه د خوي بوي، رنګ جوسې، مذهب او مينه ناکو سندرو په رنګ پربښې وي، د دۀ پنځ او مزاج لکه د دۀ د جامو، د دۀ د شان غمازي کوي، د دۀ جنګ خوښ وي خو سپاګري نۀ، ساز او اواز سره مينه کوي خو سازګرے ښايي نۀ شي، دے مهربانه او زړۀ سواندے دے خو چاته يې څرګندوي نۀ، د دۀ تاد او خيالونه دواړه هېښنده دي، وينه او کپرۍ دواړه تودې لري خو ناچاره دے او کۀ چرې يهوديان داسې وي نو بيا پښتانۀ هم يهوديان دي.

د پښتون د پېژندګلو دپاره دا اړينه خبره ده چې د تېر په ځائے نن باندې غور وکړے شي، دے کۀ يهودي دے او کۀ يوناني، دا په خپل ځائے خو ستا دا ګاونډي داسې پنځ او کردار لري چې يا خو به دے زړۀ پورې يار او يا د سر دښمن وي، د ښادمنۍ او خوښۍ څۀ وسيله نۀ لري چې دا د دۀ د ټولو نه غټ ميراث هم دے او ستره ناکامي هم.

کلي والې سندرې

کلي والې سندرې د يو ملت روحاني انځور وي خو دا اړينه ده چې دغه ملت لرغونے هم وي او رښتونے هم، يو رښتوني انګېرنه لرل دومره د مړانې کار نۀ دے، ډېر ګران کار د دې څرګندونه ده او په ځانګړې توګه د هاغه چا دپاره څوک چې ډېر مهذبه وي، کله چې رواج د رغښت شيان شي او سترګې د اوربدونکي مخ ته د خپلې مينې د مخ نه په غور کاتۀ شروع کړي نو دا هاغه وخت دے چې يو قانون په ساز، جذبه په اخلاقو او خواهش په مينه واوړي، اريان مۀ شئ کۀ تاسو ته د پښتون سندرې خونکارې، لغړې او اېغې نېغې ښکارې دا ځکه چې دے په يوه لرې دره يا ورکوټي کلي کښې يواځې او ځانله په لرغوني شاړ شېړ چاپېريال کښې ژوند کوي او د څۀ راتلونکې پېښې (مرګ ژوبله) په انديښنو کښې دومره بوخت دے چې د ځان د پرمختګ او ودې سوچ ترېنه هېر دے.

(c) ketabton.com: The Digital Library

راځئ چې تاسو د دير سيمې ته بوځم، دغلته دې مونږ پلوو ته راروان دے چې په رنګ جوسه، ډول ډال او لوړتيا برابر سړے دے، ويښتان يې اوږدۀ اوږده، غوړ، ږمنځ کړي او د ريښمو سور رومال يې ترينه تاؤ کړے دے، داسې برېښي لکه د باچا په سر تاج، سترګې يې غټې غټې تورې کړې دي، په غوږ يې ګل ايښودے دے او شونډې يې په دنداسه ډوبې سرې کړې دي، په لاس کښې يې ستار او په غاړه کښې ټوپک دے چې تر څو پورې تا د هغۀ سترګو ته جوخت جوخت نۀ وي کتلي نو تۀ به وايې چې ګنې څوک ښځونک دے، سترګې يې رنې، د سړيتوب او نرتوب نه ډکې، ويره نۀ پېژني خو ژوند دومره نۀ لري چې مرګ وپېژني، دے په دې سرو شونډو او تورو سترګو خپل سر داوتا ږدي، د پښتني قبيلې دا نر بچے په ډاګه مخامخ جنګ کوي او د څۀ شاته کېږي نۀ، د وېرې په وخت خاندي او سندرې وايي. راځئ چې د دۀ سندرې ته غوږ شو.

اے چې قت په قت ګلونه دې په سر کښې ايښودي دي او په سترګو کښې هم
اے زما مينې! تۀ لکه د نرګس هسې ښکلې يې
اے زما د مينې خزانې
تۀ زما ژوند، زما روح
او غرنے ګل لاله يې
تۀ زما د سهار ستورے
لکه د کمبر ګل
د غرۀ د سر سپينه واوره
ستا خندا لکه د څاو
ستا خبرې لکه مابښامے باد

اے زما د ګلو لښتې چې په سترګو کښې يې درله د سپوږمۍ هسې رڼا اچولې ده
اے زما بلبلې راشه او زما په زړۀ کښې اباده شه

ښکته د سيند سره پرتو پټو نه چې د جينۍ په خوږ اواز سره سندره اورېدلے کېږي او ښکاري داسې چې دا ګنې په پټو کښې ولاړو ونو ته ګويانه ده او وايي چې:

اے په ما مئينه!
ماله دا يلم په سر باندې يوه جونګړه جوړه کړه
چې زۀ ورته لکه د زرکې په ګډا ګډا راشمه

دا د مينې داستان د غه شان په سندرو او ځوابي سندرو شروع شي، بيا هلک څوک مېنځ ته کړي چې د دۀ مور پلار د دې داستانه خبر کړي، داسې وګڼه چې هر څۀ په خېر سره ترسره شول او د جينۍ پلارګنۍ غاړه کېښوده خو داسې کله کله کېږي، د جينۍ مور د وادۀ نېټه ورکړي چې دغسې دا زرينه زرکه هلک ته وسپاري، د هلک د غاړې جينکۍ په ښکلو ښائسته جامو کښې د نکريزو د تال سره د جينکۍ کور ته رواني وي، په لاره تمبل غږېږي او د تمبل په تال سره سندرې وئيلې کېږي.

زلمے د نښتر ونې هسې دنګ لوړ دے
او ناوې د ګلابو هسې غونچه

(c) ketabton.com: The Digital Library

د هغې په سر زرين شال
او په زنه يې شين خال

دغسې د دوي دواړو وادۀ وشي او دواړه سره يو ځائے ژوند کوي او دواړه په دې پوهېږي چې د دوي دواړو يو ځائے اوسېدل تر ډېره وخته دپاره نۀ دي او ډېر زر به د ببلتانه لښکرې دوي د يو بل نه جدا کړي. يوه ورځ دے د کوره بهر ته ووځي او بيا چرې هم پستنه نۀ شي، د خپلو همپښته او هم نسله خلقو له لاسه په سپين مېدان په ګولو غلبېل کړے شي او ومري، د دۀ ښځې ته دوه ګړۍ خوشحالي، دوه بچي او د ټول عمر غمونه پاتې شي، هغې د خپل مېړه ټوپک او ستار د خپلو زامنو دپاره سمبال اېښودے وي، کله کله چې په ماښامي کښې ورته د مينې سندره را په زړۀ شي نو سترګې يې ډېرې درنې شي خو اوښکې د زړۀ دننه وساتي، هغه خپل مشر زوئے د ځان پورې راجوخت کړي ځکه چې دے په رنګ جوسه کښې پلار ته تللے دے او د کشر زوي خندا يې د پلار هسې ده. په ماښام چې د انغري غاړې ته کښېني نو وړومبے د خپلو زامنو سترګو ته وګوري او بيا د هاغه خالي ځائے ته نو زړۀ يې خور اور لاړ شي، زمونږ پلار د چا په شان ؤ؟ هلکان پوښتنه کوي، هغه زامنو ته دا نۀ شي وئيلے چې هغه لوئے ډاکټر، فلاسفر يا عالم ؤ، ورته وايي چې هغه ستر انسان او مېړنے جګړن ؤ او بيا ورته د هاغه جنګ سندره واوروي کوم جنګ چې ملېزو اليزو ته ماتې ورکړې وه، د دوي پلار هم په دې جنګ کښې د دريو وروڼو او پنځو تربورانو سره وژلے شوے وو.

نور بيا

بجلي او بحران

بجلي دے هم بحراني شے يعني بجلي او بحران لازم و ملزوم دي، آبله شپه ټوله شپه بجلي نۀ وه او په نيشنل ګرډ کښې داسې خرابي پېدا شوه چې ټول ملک يې په تورتم کښې وساته، زمونږ د بجلۍ مثال د ماشوم دے، دا ماشوم چې په خپلو پښو ودرېږي نو زمونږ د نوي نسل زندګي به هم شايد چې خزان وهلې وي، قسما قسم افواه ګانې خورې شوې وې چې د دې ملک خلق مار خوړلي دي، اوس د پرې نه وېرېږي خو دې کرشماتي پېښې يو بل شک پېدا کړو، هغه دا چې يوائې بجلي نۀ وه مړۀ شوې لکه چې د ټولې مشينرۍ نه ورو ورو ساه ووځي، دا پرې يا سيادلي راغلې وه او يا بې هوشي خو کۀ د لوډ شيډنګ سره سره دغه مشينري د بې هوشۍ سره هم دغسې په لويه پېمانه بلده شوه نو ښۀ به وي چې خلق په دې نارمل موسم کښې د ګرمۍ سره ځان بلد کړي ګني اوس ځنې کارونه په احتجاجونو او دهرنو هم نۀ کېږي، هغه د ډاکټر اسرار خبره چې:

خلقو د ښکلو سره ضد مۀ کوئ
ځنې کارونه په پښتو نۀ کېږي

(c) ketabton.com: The Digital Library

دوېمه برخه

دا ډېره سپېره سړه
او د پسرلي وروستۍ ورځ وه
کله چې حکيم خان او د هغه مېړنو ځوانانو
د عليزو قلا فتح کړه
استازے راغے
په يو پښنه کور په کور
کلي په کلي وګرځېدو
او د ملېزو خلقو ته يې د جنګ کولو غبږ ورکړو
سړو ټوپکو ته لاس کړو
مېرمنې په دعاګانو سر شوې
مياندو چغې سورې جورې کړې
سړو خپلو بچو ته وکتل
چې په څېلمه ډاګه کښې يې لوبې کولې
غاښونه يې چيچل
او ساړۀ اسوېلي يې وکړل
ورور د ورور سترګو ته وکتل
چې څنګه انګېرنه لري
مېرمنو ژړل
او مياندو چغې وهلې
سړي لاړل
ماشومان د وړو وړو زړونو سره
په ژړا انګولا سر پاتې شول
چې پلاران، ترونه او ورونه يې يادول
او د مياندو او مېرمنو ژړا واوېلا به
لا نور دوي په چغو کړل
خو واړۀ په دې هر څۀ نۀ پوهېږي
سړي د ارزو په دره ورتېر شول
د ناروکۍ سر ته وختل
د خندا خوشحالۍ سندرې يې وئيلې
چې سبانے مرګ د نن په ټوقو ټقالو کښې هېر کړي
د عليزو باچا
خپل نيازبين زوي ښکل کړو
چې د باچا يو اځنے زوئے ؤ
هغه نر، ځواکمن او غضبناک وو
زۀ له ټولو زيات غاوره او ځواکمن يم
او د هيچا زور او غرور زما مخه نۀ شي نيولے
زۀ به دوي ټول په ګولو سورې سورې کړم
د ملېزو سړو
په مرګ پورې خنداګانې کولو
او باچا پورې ملنډې
لښکر روان شو
سندرې يې وئيلې

(c) ketabton.com: The Digital Library

د مرګ او ژوند
جنت دوزخ
ونو، ګلونو، اوبو، چينو
او حورو
دا هر څهٔ د خدائے شان دے
زمونږ ستاينې او سندرې
او مرګ ژوند هر څهٔ تا لره دي
او ستا دپاره جنګېږو
کمزوري ژاړي او
چې ځوک جنګېږي هغه جنت ته ځي
او حکيم خان
په اس سور شه
او په ځوانانو يې غږ وکړو
اے د نرانو نيکونو او پلارانو بچو!
اخر هاغه ورځ راغله
دا هاغه ورځ ده
چې وښايئ
چې تاسو جنګ لره پېدا يئ
او رښتوني يئ
او دا ورځ ستاسو نه
ستاسو د وينې، خوبونو، ژوند او ځوانۍ غوښتنه کوي
سندره شئ او د اسونو واګې راکاږئ
د حکيم خان دپاره لاسونه پورته کړئ
چې ژوندے ؤ نو سندره ؤ
او چې مړ شو نو مينه
او د شاهي مردان نوم يې وګټلو
هغه د خپلو سرو نه مخکښې شو
جنګ وشو، وينې وبهېدلې
قلا ونيولے شوه
باچا ووژلے شو
او حکيم خان د هغهٔ ښځې خپلې مېرمنې کړې
اووهٔ سوه جنازې پورته شوې
ماشومانو منډې کړې
چې هغوي ووينې
چا چې د دوي دپاره خوشحالۍ او خنداګانې راوړې

پښتون د نرم زړهٔ لرونکے دے خو نرم زړهٔ يې په کړاک او کانيز تن کښې پټ ساتلے دے، دے دومره ښهٔ او مېړنے جنګيالے دے چې په دې بابله د زرې نه زره کمزوري هم چاته نهٔ ښايي، وايي چې مهٔ دومره خوږېږه چې ځوک دې وخوري او مهٔ دومره ترخېږه چې ځوک دې وتوکي. دغسې خپل خوارهٔ يې په پښو کښې رانغاړلي دي او دا يې د ځان ساتنې سوچه، نږه او ساده لار خوښه کړې ده، د دهٔ غال ورې پنځ، ځواکمنې او نرم زړهٔ سره داسې بې جوړه او بې ډنګه دي چې د ټيکاؤ ژوند تېرولو دپاره ښځې مناسب نهٔ دي البته د جوله ګرۍ او شاعرۍ دپاره ډېر جوت دي، هغه خپل مخ تريخ او بوزه ځکه ساتي چې درنه خپلې پستې او نرمې سترګې پټې کړي، په کتو کښې سوختمن ښکاري خو چې ښځې پسې يې په ژړا ووينې نو دا به دې هېر شي.

د دهٔ مور پلار د دهٔ پالنه او روزنه د ځان په شان سخته او کړاکه کوي، ورته وايي چې د کوږ کوړې سترګې ډېرې ښکلې دي خو هوا د باتور دپاره پېدا ده نو ځکه دا ملالې سترګې دې پټې کړه، پنجې دې لکه د باتور را اوباسه خو کله کله په ماښامي کښې د ژوند ټولې سختۍ هېرې کړي او لکه د کوږ کوړې کوکو شروع کړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

اے د ګلونو په څېر ښکلې!
سترګې دې د پښتو رڼاګانو ډکې
شونډې دې نشې نشې
چې روغ سرے لېونے کوي
اے خدايه! تا ورکړه انسانانو ته
رڼا او سندره
او وردې کړو زما مينې ته د خندا په ځائے
د سپينو او سرو ګلونو بڼ
او تا ورکړو
مينې له د سمندر هسې زور
او د باچا هسې زړۀ
تا ولې ورکړو ساز ته اواز او رنګ
او د دعا هسې اثر؟
ماله دې د غمونو او ارمانونو دنيا راکړه
زما زړۀ دې له مينې ډک کړو
د مستۍ او حېرانتيا نه
او بيا دې هغې له خوبولې سترګې ورکړې
ښائست او قرار
چې کله د سپوږمۍ هسې ځلېږي
کله د تورنګي هسې خوارېږي
کله له طمعو او خوبونو ډکې
اے د دوزخ، قيامت او دردونو خدايه!
اے د کړو وړو وېښتو، ملغلرو او سندرو خدايه!
اے د مينې، ښکلا، ځوانۍ او لېونتوب خدايه!
اے د پرېرک هسې مينې او د ګلونو هسې خوبونو خدايه!
د نرګس، ګل لاله او ګلابو خالقه!
او د باد سبا، ساز او مينه
نو تا بيا ولې د ښائست نه
د خاورو دا ښار اباد کړو؟
او تا ولې ورکړو مينې له
د ځان هسې رڼا او سندره؟

دا غريب (پښتون) د مُلا په خبره دومره نۀ پوهېږي څومره چې زۀ د دۀ په خبره پوهېږم.

ما خو تاسو د دۀ د سندرو په معنٰي پوهه کړئ خو د دې په سُر او تال نۀ، کوم چې د دې بنستيز توکي دي، تاسو د دې په لوستو باندې هله پوهېدے شئ چې کله دا ووينئ او واورئ، تاسو د دې په يو بېت هم پوهېدے نۀ شئ تر څو پورې چې پرې ګوتې رانه کاږئ او د اننګو سره يې ونۀ مښئ دپاره چې د دې په ژور، پېچلي او پوست سوري باندې پوهه شئ او جوړ يې کړئ. په رښتيا کۀ تاسو د پښتون سندره اورېدل او پوهېدل غواړئ نو بيا تاسو له پکار دي چې په ماښامي کښې د يو سيند غاړې ته لاړ شئ، څۀ وخت چې جونې له ګودره اوبۀ وړي او ځوانان د ديدن په تمه د ګودر نه ګېر چاپېره پيرونه خوري، دا د دې ځوانانو دپاره د شرابو د نشې نه کم نۀ وي.

ما تاسو ته د پښتون کلي والې سندرې او يوه عامه زړه قيصه تېره کړه چې په وادۀ او ماشومانو باندې تمامېږي، مينه او وادۀ د دۀ د رواياتو مهمه برخه ده، د پښتون دپاره مئينتوب او وادۀ تړلې او پېيلي دي، هيڅ يو پښتون د وادۀ نه سربېره د مينې سوچ نۀ شي کولے او کۀ چرې داسې څوک وکړي نو دا د سر په بيعه وي او نو ځکه د پښتنو د مينې ټوله شاعري د دې نه ګېر چاپېره ګرځي.

کۀ تۀ روايات مات کړې نو په دنيا کښې کۀ تۀ چرته هم اوسېږې خو ټولنه به درپسې لټون کوي

(c) ketabton.com: The Digital Library

او ستاینه به دې کوي، څوک چې بُتان ماتوي سړے د هغه پرستش کوي او ځان د بُت خانې ساتنې او عبادت گزار گڼي.

یو پښتون سړے د خپلې لور خاوند وژني خو بیا هم د مینې ستاینې وایي، تهٔ به ومنې چې دا ډېره هېښنده رویه ده خو ستا د دې رویې نه زیاته هېښنده نهٔ ده چې غل په سولۍ خېژوې او د باپاري مرسته کوې، دا د سړي روحیه ده چې عیسٰي سولۍ خېژوي او پیلېټ تا د خوړنې بلنه ورکوي خو کله چې سندره وئیل شي نو دا بیا عیسٰي نهٔ وي چې پېلیټ د قانون دپاره څوک د مینې سندره نهٔ وایي او نهٔ چرې یو شاعر د هاغه ښځې دپاره د مینې سندرې لیکي چې د کومې ښځې لس بچي وي.

پښتانهٔ هم ستاسو غوندې انگېرنې لري خو کهٔ تاسو جبل خوښوئ نو دے کارتوس خوښوي، ستاسو او د دوي احساسات او انگېرنې یو شان دي خو د پښتون څرگندونې ځواکمنې او طاقتورې دي، ځکه چې دے خپله ځواکمن او غریب دے، دے خو پیلېټ تا مړه خوړیزه نهٔ شي ورکولے بس یو چک ډوډۍ ورکولے شي، خو کله چې د مینې سندره بولي نو سترگې یې ستاسو غوندې د مستۍ او خوب نه ډکې شي، ځکه چې مینه او خوبونه لکه د شرې او ښاپېرو هر ځائے دي.

یوه پېښه

د پېښور په سیمه کښې د ژمي شپې تکې تورې، اوږدې، خوندناکې، یخې او دگنگوسو نه ډکې وي، دا ډېره ښهٔ لگي چې سړے د اور په غاړه ناست وي، لمبو ته گوري او خپلو خوبونو له رښتیا لتېوي. زهٔ د نور کله غوندې د اور غاړې ته ناست وم او په اور مې لرگي اړول را اړول چې په دې کښې مې د خپل زړهٔ پورې دوست مرتضٰي خان د راتلو غږ تر غوږو شو او د لرې نه یې اواز پورته کړو: یاره! چرته یې؟ راځه راځه زهٔ دلته کښې یم، ور مې ورته لرې کړو، د هغهٔ دواړو ټوپکمارو راته سلام وکړو او بیا غاړې ته شول، زهٔ او مرتضٰي خان دننه لاړو او کښېناستو، دے نرے پرے او د کچ نه لږ زیات لوړ ؤ، د هغهٔ سر غټ، تندے پلن او زنه یې کونجنه وه خو کوم څیزونه چې د هغهٔ په مخ کښې ډېر په ډاگه او ښکاره وو نو دا د دهٔ نهٔ غلې کېدونکې ورکوتې خولهٔ، خونکارې شکمنې سترگې، د څېرکتیا نه ډک غټ سر او غاړې ته پرته تماچه، جامې به یې ډېرې پاکې نهٔ وې او لاسونه به یې خیرن او غټ غټ وو، د سړي زړهٔ به نهٔ غوښتل چې دے دننه راشي خو زما زړهٔ د هغهٔ سره ؤ، ور به مې ورته پرانستو ځکه چې مونږه د نیکونو راسې د یو بل دوستان وو.

مرتضٰي خان د غاوره خان مشر زوئے ؤ او ددې غرور ساتلو دپاره دهٔ ډېر په وړوکوالي کښې سړے وژلے ؤ چا چې د دهٔ د پلار سپکاوے کړے ؤ. د دیارلسو کالو په عمر کښې مفرور شو، د دېرشو کالو ؤ چې ونیولے شو او څوارلس کاله یې د هند په زندانونو کښې تېر کړل چې د زندانه راغلو نو په ملي غورځنگ کښې یې گډون وکړو او بیا جېل ته لاړو. دے په جېل کښې د ټولو نه تورن او بدنام بندي ؤ ځکه چې دومره زوړ او کمزورے ؤ چې سخت او کړاک کار به یې نهٔ شو کولے، کهٔ څهٔ کار به

(c) ketabton.com: The Digital Library

يې کولو نو هغه هم د خپلې خوښې، د جېل خانې چاروا کې يې پوزې له راوستي وو، هغه دننه راغے او د اور غاړې ته زما مخامخ کښېناستو، ما ترېنه پوښتنه وکړه:

کمانډره! ژوند څنګه دے؟

هغه په ۱۹۳۰ء کښې سُرخ پوش (خدائے خدمتګار) کمانډر ؤ، هغۀ په اور باندې اوږد نظر واچولو او ګويانه شه:

زۀ اوس دومره زوړ شوے يم چې د ژوند په معنې پوهه شوم.

ما د هغۀ شکمنو سترګو ته وکتل، دا نېغې او خوبولې وې، هغۀ زۀ يو دوست او ملګرے منلے وم نو ځکه يې شک راباندې نۀ کولو، ما ترېنه پوښتنه وکړه، کومه چې به ما همېشه د هغۀ نه کول غوښتل،

دا راته ووايه چې د مخرورتيا په وروستيو ورځو کښې تا خپل زړۀ پورې دوست عطا ولې وژلے ؤ؟

هغه زما سترګو ته جوخت جوخت وکتل چې ځان ډاډمن کړي او بيا اور ته،

عطا ما د خپل ترۀ دپاره وژلے ؤ څوک چې زما اوس هم ډېر بدې شي، تاته معلومه ده چې زۀ دولس کاله ياغي وم او ما سره به د مخرورانو لويه ډله وه چې د شپې به يې په کلو او لارو ډاکې اچولې او د غلا مالونه به يې ماله راوړل، ځکه چې د هغوي د چائے ډوډۍ او ټوپک تماچې بوج زما په غاړۀ وو، له دې امله زۀ د ترۀ ډېر خوښ وم، په دا رنګ ورانکارو کښې به يې زما ډېره ډاډګيرنه کوله او سپوټ به يې راکولو او د دې په بدل کښې به ما د هغۀ دښمنان کېمنډل، هغه ډېر لالچي ؤ، زما په وجه به پېرنګي سرکار او د کلي خانانو د هغۀ ډېر درناوے کولو خو په دې هر څۀ باندې زۀ ډېر وروستو پوهه شوم، زما دا خيال ؤ چې ترۀ په ما مئين دے ځکه چې زۀ د هغۀ وينه او وجود يم، زما پلار د دۀ ورور دے او ما چې به څۀ کول نو ډېر په مينه او اخلاص سره به مې کول.

د ژمي په يو يخ ماښامي کښې ما پسې زما پتغالي ته استازے راغے چې زۀ دې د خپلې ابۍ پوښتنې دپاره د هغې کور ته لاړ شم چې هلته ورسېدم نو درنګ شېبه وروستو مې ترۀ هم راغے، راتلو سره يې راته يوه لويه قيصه تېره کړه چې عطا څنګه زما د دښمنانو سره زما د وژلو باندې تړې، هغه ما له په پښنو پربوتو او په ژړا شو چې ما بچ کړه او د خپل خاندان غرور او درناوے وساته، ما چې د هغۀ اوښکو او ريږدونکو لاسونو ته وکتل نو چورلټ مې انکار وکړو، دې خبرې سره زما تندار مينځ ته راودانګل خو نۀ هغې ژړل او نۀ يې لاس ريږدېدل خو سترګې يې د اسرې او سوالونو نه ډکې وې، زما نه يې پوښتنه وکړه کۀ چرې زما د سترګو د وړاندې څوک زما د پلار ورور مړ کړي نو؟ هغې زياته کړه چې ترۀ دې زوړ بوډا سړے دے او تۀ له خبره ځوان او تکړه يې، تۀ به د خپل خاندان دا پور نۀ ورکوې چې تۀ يې زېږولے، لوئے کړے او دومره نوم يې درله درکړے دے؟ ستا پلار عبدالله خو چرې پاتې نۀ ؤ راغلے، هغه خان پېدا ؤ د خانانو غوندې يې ژوند کولو او خان غوندې مړ شو.

دې خبرې اورېدو سره زما خود لاړو او د عطا د وژلو نيت مې وکړو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځنګه دې مړ کړو؟، ما تربنه پوښتنه وکړه، هغه خو ډېر زورور، زړور او بې رحمه سړے ؤ، هغه څو واري د سرکار او د خلقو د قانون د ښکېل نه وتلے ؤ.... عطا زما ډېر بدي شو ګو چې هغۀ په رنګ جوسه او ليدو کتو کښې ډېر ښکلے وو او خلقو به د هغۀ د بهادرۍ او نرتوب په لارو کوڅو کښې ستاينې کولې خو دۀ زما د هم جومات بوډا پلار وژلے ؤ، هاغه وخت زۀ وړوکے وم او دومره نۀ پوهېدم په دې بوډا سړي باندې د مرګ بدل پاتې وو، څۀ چې دۀ په ځوانۍ کښې کړلي وو هغه عطا په خپله ځوانۍ کښې لوَ کړل، د پښتون سړي د وينې تويولو نه سربېره په بل څۀ د بدل تنده نۀ سړېږي او خوا يې هله سړه شي چې وينه وه بيوي، د دۀ دپاره څۀ شيان داسې دي چې د خپل ژوند نه ورته زيات خوارۀ وي او ځنې داسې هم دي چې هر څۀ سره سره پرې خپل ژوند هم داؤ کوي، په ځوانۍ کښې دا بوډا سړے ډېر مست او زورور ؤ، کمزورے او غريب خلق به يې تنګولو او د هغوي رښتې به يې د پښو لاندې کولې خو وخت تېرېدو سره کمزورو خلقو عطا پېدا کړو، هغه چې زلمے شو نو پوهه شوه چې زما مور او ورونړه ولې د کوزو سترګو ژوند تېروي، هغه د بوډا سړي د وژلو فېصله وکړه، ځکه چې دا د کوزو او ټيټو سترګو ژوند تېرول يې خوښ نۀ ؤ، هغه دومره ښکلے او ځواکمن ځوان ؤ چې شرم ته غاړه کېږدي، ټوپک ته يې لاس کړو او په ډز سره بې شرم تس نس کړو، سترګې يې اوچتې کړې او خلقو ورته درناوے ووې خو زما بدي شو، ځکه چې ماته د بوډا سړي تېرې کړنې او تاريخ نۀ ؤ معلوم، زۀ د هغۀ او د هغۀ د ښځې د سپينو وينيتو او مهربانه رويې نه متاثره وم او د دۀ د تاريخ نه بېخي ناخبره وم، ټولنه سرکښه خلق ډېر خوښوي او چې د عطا غوندې ښکلے او بهادر وي نو بيا خو يې په سر سترګو ګرځوي، د زړو بدي شو خو د ځوانانو نښان وګرځېدو، يوه ورځ هغه زما د نيکۀ ژرندې سره مړ پروت ؤ او د کلي خلق د هغۀ د ليدو دپاره ورمات وو، زۀ هم ورغلم، دغه وخت زما عمر دولس کاله ؤ، ځنګه چې هغه مړ شو نو خلقو د هغۀ جرمونه او بدۍ په ګوته کول شروع کړل او د هغۀ په ځائے يې د مرتضې د سندرو سر اړولو، دغسې ما هم ځکه چې هغه زما د دوست د پلار د مرګ بدل اخستے ؤ.

نور بيا

غمرازي

دا خبر د اې اېن پي ګومل څانګې ټانک کارکنانو راکړے دے چې د ضلع ټانک ګومل څانګې د سرګرم کارکن رحمت شاه قرېشي داجي حاجي فضل شاه قرېشي د اتياؤ کالو په عمر کښې په ۱۲، ۰۴، ۲۰۱۳ء وفات شو. لوئے خدائے دې هغه وبخښي او غمژنې کورنۍ ته دې د زړۀ صبر ورکړي. آمين.

مونږ د "پښتون" اداره د رحمت شاه قرېشي او د هغۀ د غمژنې کورنۍ سره په دې دروند غم کښې برابر شريک يو، لوئے الله دې هغه ته په جنت الفردوس کښې مقام او غمژنې کورنۍ ته د صبر او زغم توفيق ورکړي. آمين ثم آمين.

اداره

(c) ketabton.com: The Digital Library

دريمه برخه

ډېر وخت لا تېر نهٔ ؤ چې مرتضیٰ مې په هتکړو او بېړو کښې بندیوان ولیدو. د پولیس یو لوئے ګارت (پولیس پارټي) چې د کلي د خلقو مرسته هم ورسره وه، ټوله شپه ډزې وکړې خو اخر ونیولے شو. چرته مرتضیٰ، د هغهٔ دوه ځلور ملګري او چرته سرکار، چې کله هغه او د هغهٔ ملګرو سره کارتوس ختم شو نو ټوپکې یې کوهي ته ارتاوې کړې او د ورځې په رڼا کښې یې پولیس ته ځان ورکړو، کهٔ په تیارهٔ کښې یې ځان ورکولو نو د دوي د وژلو وېره وه ځکه چې دښمنانو یې پولیس ته بډې ورکړې وې.

په اول وار ما دے په هتکړو کښې لیدلے ؤ. د پولیس ګارت ترېنه مخکښې وروستو روان وو او مرتضیٰ او د هغهٔ ملګري په مېنځ کښې. هغوي یې په ټول کلي کښې وګرځول او راته یاد شي چې هغه په ټول ګارت باندې شربت هم څښولے وو. ما به په غرور او ویاړ سره خپلو همځولو ته وئیل چې دے زمونږ خپلوان دے. مرتضیٰ خان او د هغهٔ ملګري تاڼې ته بوتلے شول، وروستو بیا جېل ته او اخر کښې عدالت ورته د شلو کالو سخته سزا واوروله.

ډېر کاله پسته کله چې مرتضیٰ د بند نه راغے او زهٔ د سکول او امریکن کالج نه فارغ شوم نو ما دے ولیدو او دواړه د چوتي یاران شو. زما د هغهٔ د مرګ ژوبلې، شوکو ډاکو خبرې خوښې وې او ما به ورته د اروپا د دنګو لوړو ودانیو، د فرانسیسي جینکو او هسپانوي هلکانو خبرې کولې.

ښه نو تا عطا ځنګه ووژلو.

ډېر اسان، هغه جواب راکړو. د عطا په کلي کښې ډېرې دښمنۍ وې، هغه به هر کله زما نه مرسته او کومک غوښتو چې زهٔ په دښمنانو وژلو کښې د هغه لاس امداد وکړم، یوه ورځ سهار وختې درې بجې مونږ د خپل پټغالي نه راووتو چې کلي ته راشو او سړے مړ کړو. ما سره به هر وخت دوه ټوپکمار وو خو عطا به یواځې ګرځېدو، ځکه چې ناچاره ؤ او نوکران یې نهٔ شو ساتلے. ځنګه چې د مخرورانو دستور وي چې د شپې ځان ځانله روان وي او د حملې یا ګزار کولو په وخت راغونډ شي، مونږه چې ستاسو جرندې خوا تا راووړسېدو نو دغه ځائے ترېنه زهٔ د دمې کولو په بهانه ډډې ته شوم، عطا زما نوکرانو سره دا خبرې کولې چې سړے به ځنګه وولو چې په دې کښې ډز شو او ورپسې بل ډز او دغسې عطا په وینو کښې لت پت مړ پرېوت،

(c) ketabton.com: The Digital Library

مونږه په کندو کپرو پنځهٔ میله په یو سا منډه ووهله او خپل پټغالي ته مو ځان ورسولو.

خو دا تاسو تښتېدئ د چا نه، ځکه چې عطا مړ ؤ او تاسو پسې د چا زغل نهٔ ؤ؟ ما ترېنه پوښتنه وکړه.

تاته معلومه ده چې هغه ډېر زړور، زورور او ناتاري سړے وو، هغه مړ شو خو ما نهٔ منل چې ګني هغه مړ دے، کهٔ رښتیا درته ووایم نو دا زمونږ منډه او تېښته د عطا د مړي (لاش) نه وه.

ګویا تهٔ د هغه نه وېرېدې؟ ما ترېنه پوښتنه وکړه.

تهٔ خبر یې چې زهٔ یو د ناروغتیا نه وېرېږم ځکه چې ناروغه او رنځور بنده ډېر بې وسه وي او ټول دارومدار یې په نورو خلقو وي خو دا هم د چا نه پټه خبره نهٔ ده چې هر یاغي او مخرور سړے د هر چا نه وېرېږي، ځکه چې په دهٔ باندې د خلقو بدلې پورې وي، ما په عطا باندې باور نهٔ کولو ځکه چې کهٔ چرې هغه زما ترهٔ وژلے شي نو ما هم، کهٔ خبره دې ځائے له راشي چې ځان خوږ دے او کهٔ بل نو څرګنده خبره ده چې بنده د بل سړي په مړي چاره راکاږي. زما ترهٔ زهٔ د داسې وختونو سره مخامخ کړم چې اخر عطا مې ووژلو، په دې ټوله لانجه کښې بې زما د ترهٔ د چالاکۍ نه بل هیڅ هم نهٔ ؤ. دې خبرې سره هغه راښکلې شو او د هغهٔ خرې سترګې د سوخت او پښېمانۍ نه ډکې شوې، ما دا اراده کړې وه چې دا خپل ترهٔ مړ کړم خو چې د جبله راغلم نو یو خو هغه ډېر بوډا او بل زهٔ د سُرخ پوش سیاست په لانجه واوختم.

هغه بړک بړک په خندا شو، اوږې یې وشنلې او راته یې ووې کهٔ ما هغه نهٔ وژلو نو بیا به هغه زما ترهٔ وژلو، دا خبرې پرېږده دې ستار له دې لاس کهٔ او یو نغمه راته واوروه.

پنځ ډېر بې رحمه وي او د چا د خوبونو او ارمانونو خیال نهٔ ساتي، ژوند ډېر سخت، کړاک، هوار او کانیز وي، کوږ کوږې په کتو کښې ډېره ښکلې لګي او زړهٔ پورې سندرې وایې خو ژوند او زور په باتور او د هغهٔ په پنجو کښې وي، زهٔ پېدائشي باتور یم او ځکه باتور خوښوم، کهٔ چرې د کوږ کوږې داسې نهٔ وي خوښه نو دا د هغې خپله سودا ده، دا دنیا د وړو وړو مرغو او مارغانو په ځائے بازونه او باتوران زیات خوښوي، ما د مرتضیٰ نرو نرو شونډو ته وکتل او اتفاق (یوون) مې ورسره وکړو، ځکه چې هغه دومره ډېره موده غارندویه پاتې شوے ؤ چې د هغه دپاره په کمترو کوږ کوږو، مازیګرونو، رنګونو او رڼاګانو پوهېدل ګران وو.

د ښاپېرو قیصه

پخوا پخوا په خالون کښې یو ډېر ښکلې ښاپېري ژوند کولو، دا ښاپېرے د خالون د قبیلو واکمن ؤ او هم دغسې د دهٔ پلار نیکهٔ هم د دې قبیلو واکمن پاتې شوي وو، د دې ښاپېري وادهٔ د یوې داسې ښاپېرۍ سره شوے ؤ چې په ګړده نړۍ کښې یې د ښائست ثاني څوک نهٔ ؤ، هغه د ګلابو د غوټۍ هسې نرمه، پسته او وړمنه وه، د هغې بدن او شونډې دواړه نرۍ پرۍ او نازکې وې، ګوتې یې اوږدې اوږدې، ښکلې، نرۍ وې او اواز یې لږ ډوب، پوست او خوږ وو خو څهٔ چې په هغې کښې

(c) ketabton.com: The Digital Library

بې کچه ښکلې ؤ او دا يې بې ساره جوړه کړې وه نو دا د هغې غټې غټې پرکېدونکې سترګې وې او په دې کښې به د هغې خندنه روح او د هغې د دنياګۍ رنګونه يو مخې په ګډا وو چې درناوے او ګرمي دواړه به پکښې وو. د دې د سترګو سورے د سور، هودي او زرين رنګونو نه ډېر زيات ژور او ډونګے ؤ، شهزاده تـه بـه د دې جادوګرو سترګو انګېرنـه هاغه وخت کېده چې کله به د لرې نه د غم او سوز نه ډکه سازينه د هغـۀ تر غـوږو شـوه، د ښاپېرۍ د دې احساس سره به د هغې د سترګو نه رڼاګانې، رنګونه او ګرمي لور په لور وغورېده او د هغۀ په زړۀ کښې به ژوند، هيلو او ارمانونو داسې غزونې وکړې چې د دنيا په ګوټ ګوټ کښې به خورې ورې شوې.

د خدائے کارونو ته ګوره چې يو ورځ شهزاده د خوبه بېدار شو نو د شهزادګۍ سترګو ته يې وکتل او وې ليدل چې د هغې د سترګو ښکلا او رڼا دواړه په کمېدو دي، د درباري طبيبانو داروګانو، بوټو او دم درود پرې څۀ اغېزه ونۀ کړه او يو مخې د سترګو رڼا تتـه کېده، د شـهزادګۍ پـه دې حال بانـدې د خالون د ټولو قبيلو خلق ډېر زهير او دلګير وو.

پـه داروګـانو چې د شهزادګۍ څۀ ښېګړه ونۀ شوه نو شهزاده د دربار ټول هوښيار کسان راغونډ کـړل چـې پـه دې مسئله بانـدې غـور وکړي، پـه دې هوښيارانو کښې يو شاعر هم ؤ چې عمـر نومېـدۀ، هغـه ووې چې د دې رڼـا دا برخـه ده چې زمـونږ لـه نظره بـه پـناه کېږي خو ورکېږي نۀ او بېرتـه هاغه ځائے تـه پـستنه کېږي لـه چرتـه نـه چې ووځي، څنګـه چې د ساز يو کړنـګ د خاموشـۍ پـه لار خـورېږي او هـم دا خاموشي د ساز اواز رغـوي، دا څـۀ د خفګـان خبره نۀ ده، هغه شهزاده ته مخ راواړولو او زياته يې کړه چې تۀ په دې درکړي شوي اواز باندې شـکر ووباسـه کـوم چـې د جنتـي سـندرو نـه هـم زيات خوږ او زړۀ راښکونکے دے او تـا د يـوې داسـې شېـکې پـه رڼـا کښې عبادت کـړے دے چـې د کـومې رڼـا د سپوږمـۍ او نمر نـه بې بهـا زياته او پرقنده ده نو اوس تۀ د خپلو خوبونو نـه رنـګ، زړۀ نـه رڼـا راواخلـه او د دې پـه سـترګو کښې يې وپوکه او داسې ستا ياد به هاغه نغمو تـه جوسـه ورکـړي کـومې چـې د دې نـه بهـر تـه رااوځي.

څنګه چې شاعر خپله خبره سر ته ورسوله نو خليـل نـومي درباري راپاڅېـدو او شـاعر يـې ډېـر راکـاږلو چې لـوئے ګوتـه مـار او جادوګر يې، ټولې خبرې دې کړې ورې او د خيال پرستۍ نـه ډکې دي، هغه شهزادګۍ ته وکتل او ګويانه شه چې د خيالونو د دنيـا بـه بهـر تـه راووځـه، دا رښـتيا دي چې تـۀ د حورې شانې ښکلې يې خو پـه دنيا کښې نورې هم سترګې پرکېدونکې جونـه ژوند کـوي، زۀ بـه ستا دپاره د شميم له درې نه داسې جونې راولم چې ستا کور بـه لکـه د اورې د شپې د ګلبن غوندې روښانه کړي.

شـهزاده دې خبرو اورېدو سره ډېـر سوخت شـو، پـه تونـدۍ پاڅېـدو هغـه يـې د ږيـرې نـه جوخت راونيولـو او داسـې شـڼ يـې ورکـړو چـې ږيـره يـې ورلـه د مونـډه کونډه راوويستله، هغـه

(c) ketabton.com: The Digital Library

ړيره لکه د هغهٔ د پوهې او پره او ورسته وه، شهزاده ځان لږ سنبال کړو او حکم يې وکړه چې دا سړے د سترګو په رپ کښې د محل نه وباسي او دغسې خليل استاذ خفه زهير بهر ته لاړو او په تلو تلو کښې ورته د پلار دا خبره رایاده شوه چې مئينانو ته پند کول د بې عقله او بې سوله خلقو کار دے، دې خبرې سره هغه وکنله چې زهٔ ناپوهه يم او د پوهې او دانش د دې احساس او انګېرنې سره لږ ډاډه غوندې شو، څهٔ درنګ شېبه وروستو د ځان خندنې سره ملامته ملامته کور ته روان شو چې د نيمګړو او خپسې شانې خوبونو سره اودهٔ شي.

د دې پېښې سره په دربار کښې د څهٔ وخت دپاره درنه خاموشي او چپ خور شو او دا ګونګي هله مات شو کله چې رحمان نومي بزرګ او ولي راپاڅېدو، شهزاده ته يې مخ کړو او په زغرنده او دروند اواز يې شهزاده ته ووې چې زما خبرې د زړهٔ په غوږو واوره ځکه چې دا خبرې زما خبرې نهٔ دي، هغه ووې چې د خالون نمرختيز لوري ته د سيند نه پورې خواته يو سړے اوسېږي چې خلق يې د سوالګرې په نوم سره پېژني او د هغهٔ په زړهٔ کښې د رنځونو رغولو او درملنې درياب بهېږي او د دې دپاره هغه په وخت او مرګ دواړو باندې برے موندلے دے، هغه په شهزاده غږ وکړو چې د دې سړي په لټون پسې ووځه او د شهزادګۍ د سترګو دپاره ترېنه د کمال نه ډک ځاځکي وغواړه، دا ځاځکي د هغې په دواړو سترګو کښې وڅڅوه او تهٔ به ووينې چې د شهزادګۍ به بيا او د مدام دپاره هم هاغه شان ښکلې، ملالۍ، پړقنده او خوبولې شي، ځنګه چې مخکښې وې.

شـهزاده دې خبرې او رېدو سره ډېر خوشحاله شو او کلکه طمع يې پېدا شوه او درباريانو هم ساه واخسته، يو بل ته يې وکتل او د ولي د خبرو چې د کرامت نه ډکې وې، ډېره ستاينه وکړه، ځنې درباريانو پکښې هسې د خبر لاسونه په ږيرو راکاږل، شهزاده د خدائے په توکل خپل ټول سړي، ښکاريان، سپي، حکيمان راغونډ کړل او د فقير په لټون پسې پره شول. د خالون ټولې ښکته بره سيمې يې ولټولې او اخر فقير يې په لاس راغلو، ليدو سره ترېنه شهزاده پوښتنه وکړه چې اے فقيره! ستا په زړهٔ کښې څهٔ دي؟

مينه او خندا، فقير په خندا کښې ځواب ورکړو.

بيا شهزاده ترېنه سوال وکړو چې تهٔ ماله د دې نه يو دوه ځاځکي راکولے شې؟

ولې نهٔ کهٔ تهٔ د دې بيه ورکولے شې.

هو جي قربان، تهٔ بيه ښايه، شهزاده ووې. فقير شهزاده ته ووې چې د خندا د ځاځکي ارزښت ستا د باچايۍ او د مينې د ځاځکي قيمت ستا د غرور برابر دے.

شهزاده چې دا خبرې واورېدې نو د پښو نه يې زمکه وتښتېده او تندي له يې تس ورکړو چې د دوو ځاځکو دومره لوئے قيمت، دا باچايي خو ماله لوئے خدائے راکړې ده او ورسره يې څهٔ اختيارات هم راکړي دي، فقيره! نهٔ خو ستا په

(c) ketabton.com: The Digital Library

زړۀ کښې د شهزاده دپاره څۀ مينه شته او نۀ تۀ په شهزادګۍ خفه کېږې، کۀ دا باچايي تاله ما درکړه نو دا هر څۀ به تۀ په دوه ورځې کښې ګز ګُنبت کړې او په خالون کښې به د ربښت او قانون په نوم هر څۀ سره په بډه ووهې، شهزاده چې څنګه دا خبرې ختمې کړې نو حکم يې وکړو چې دا فقير د لاس او پښو نه وتړئ او د محل په تهه خانه کښې يې بند کړئ.

سهار سبا، د خدائے شان ته ګوره چې د فقير په ځائے خرمن، هډوکي او چېرړې پرتې وې، فقير تللے ؤ او د ځان سره يې مينه او خندا دواړه وړې وو او په دېوال ليکلي شوي ؤ چې اے د شهزادګانو شهزاده! څۀ چې ستا د قانون او ربښت د لاندې دې هاغه څۀ مې تاته پرېښودل، اوس تۀ پوهه شه او ستا قانون او زۀ درنه لاړم.

شهزاده چې دا هر څۀ وليدل نو ډېر سوخت شو ځکه چې تراوسه پورې هغه ته چا ماتې نۀ وه ورکړې، هغه دغو هوښيارانو ته هم ډېر غصه ؤ او د ټولو نه يې ډېرې وويستلې، په شهزادګۍ يې هم زړۀ بنۀ يخ کړو او دواړه سترګې ترېنه وباسلې، ځکه چې د دۀ ماتې او شکست لوئے لامل هم هغه وه، شهزاده خليل راوغوښتو او د ښو اسونو، سازګرو، بازونو او ښکاري سپو سره د شميم درې ته روان شو او په شميم کښې يې دغه يواځينے شکست د ډېرو برياو په نوم هېر کړو.

او غريبه شهزادګۍ ړنده پاتې شوه.

نور بيا

د چين او سوئيټزرلېنډ ترمينځه د ازاد تجارت تاريخي لوظنامه

په تېرو ورځو کښې د چين او سوئيټزرلېنډ ترمينځه د ازاد تجارت په حقله د دواړو ملکونو د مشرانو ترمينځه په يوه لوظنامه دستخطونه وکړے شول. په دې فريم ورک کښې چين په وړومبي ځل د مغربي معيشيت سره وابسته ملک شو. د دواړو ملکونو ترمينځه به د ګړيو، دوايانو، ټېکسټائل او د پيو نه د جوړونکو څيزونو د درامد او برامد ماليت ۲۲ ارب ډالر وي، د دستخط نه پس د چين وزيراعظم ووې چې د دې تجارت اثرات به د سوئيټزرلېنډ د سرحدونو نه بهر هم محسوس کړے شي.

هغوي زياته کړه چې دا د چين او براعظم يورپ د معيشيت ترمينځه د ټولې دنيا او د ۲۰ لويو معيشيتونو ترمينځه د خپل نوعيت وړومبۍ لوظنامه ده او دا د عالمي ازاد تجارت دپاره يوه داسې بختوره ابتداء ده چې اثرات به يې په عالم انسانيت پرېوځي.

دنيا به د دنيا د تنهايۍ نه راويستل وي
جنګونه به د امن په خوړو کښې بدلول وي

دنيا به د دنيا ټولو قدمونو ته ښودل وي
په سر کښې به تخريب نۀ د تعمير جذبه ساتل وي

(c) ketabton.com: The Digital Library

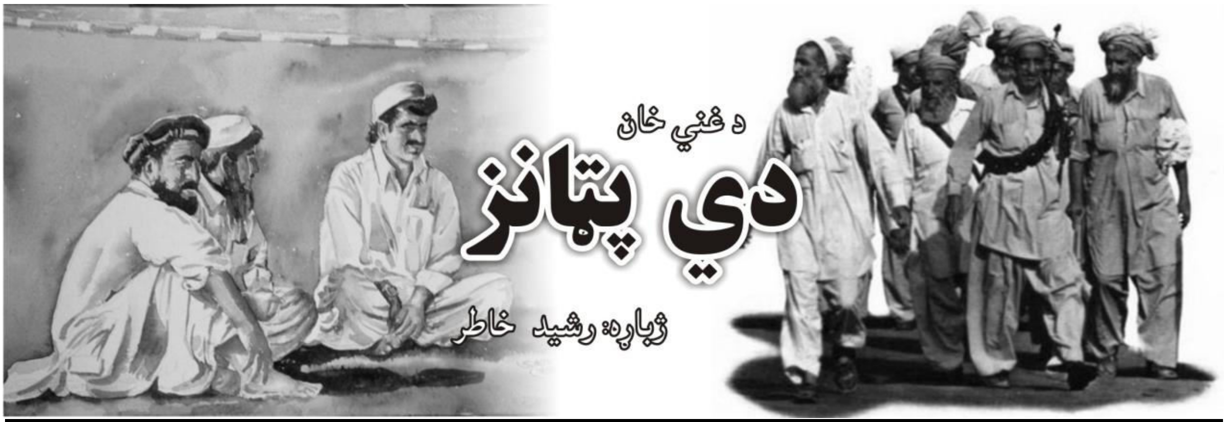

دود دستور

کله چې قانون د يو نسل په خويونو او کړو وړو کښې واغړلے شي نو رواج ترې جوړ شي او دا بيا تر ډېره وخته پورې موجود وي، اګر چې اړتيا ورته نۀ وي او نۀ هغه چاپېريال پاتې شوے وي. يو سړے خپلو بچو ته يوائې د خپلې جوسې او کړنې ميراث نۀ ورکوي بلکې هغوي ته د خپلو ښو او بدو، وېرې ترهې، کرکې، کينې او سندرو درس هم ورکوي، هغه خپل بچي د خپل ځان غوندې لويول غواړي، د داسې کولو دپاره يو پرمختللے سړے دا کار د سکول، کتاب، پرېس او نورو ادارو په وسيله کوي، هغه دا شرم نۀ ګڼي کۀ څوک په ګولۍ مړ کړي او يا څوک په سولۍ وخېژوي او بيا دغه خبرې خپل کور کښې کوي. هڅوب د يو سړي د ځاني تکامل د ټولنې نيمګړتيا پلو ته تسلسل سره ماتې ده، هڅوب يا تهذيب د ډون جائز سندرو نۀ دے رغولے بلکې دا د منځنې مهال د ښاغليو خاوندانو کوټلو او سپېڅلو هڅو او کړنو رغولے دے. دا نو ولې د دۀ خندا دومره خوندوره نۀ ده، هر نسل ته په پاتې شونو کښې د کړکېچنو او پېچلو يو امبار پاتې کېږي، دا نسل ورسره خپل يو ځائے کوي او مخکښې نسل ته يې ورکوي. وخت په وخت د قوانينو او ګروهو بوج پرې بارېږي او يو وخت راشي چې سړے د دې امبار د وړو توان نۀ لري او پړمخې راپرېوځي، هر څۀ تالا ترغه شي او کلتور مړ شي، کمزورے له منځه لاړ شي او توانمن د کلکو پښو او سپک وزن سره سر وباسي.

رواجونه داسې زنځيرونه دي چې د هغې په وسيله لرغوني انسان دا هڅه کړې ده چې د ټولنې جوړښت سلامت وساتي، دا د هغه مکتب هم دے او راډيو هم، وزيراعظم او پنده ګر هم، تۀ قانون او په خلقو باندې د هغې د لاګو کولو دپاره ادارې جوړوې، هغه رواج اورغولو او د دې ساتلو دپاره يې د نېکۍ او بدۍ الواک رامنځته کړو چې د هغه دپاره دنده ترسره کړي. ستاسو او د هغۀ قانون او رواج په موخه او مرام کښې بېخي څۀ توپير نشته، ستاسو قاضيان هم هاغه يروکې جوغې کاروي کومې چې به د هغوي پادريانو اغوستې وې، ستاسو قوانين په هغوي دومره سپک دي څومره چې تاسو ته د هغوي رواجونه. تاسو په نري تار او غټ پړي دواړو کښې غوټه اچولے شئ، هغوي به نرے ساده تار او تاسو پېچلې او غټه رسۍ کاروئ،

(c) ketabton.com: The Digital Library

هغوي ته دا اړتيا نوره نهٔ وه چې غټ پړي ته غوټه ورکړي او نهٔ ورته ښځې ستاسو د پراخه او غوړېدلي ښارونو د نالو ويالو د سستم کړمه وه خو زرهٔ پورې ځيز غوټه ده، دواړه ځايه دا يو شان ده، څوک وايي چې دا غوټه کم عقلو د عقلمندو د وژلو دپاره تړلې وه او څوک وايي چې عقلمندو د کم عقلو د مدد دپاره تړلې وه، کهٔ داسې وي او کهٔ دغسې خو غوټه غوټه ده، د سړي دا سرښندنه هځه وي چې هغه خپلې وېرې ترخې، خوبونه او تېروتنې د خپلو بچو په سترګو کښې ووينې.

تاسو دې ته قانون وايئ او په کتابونو کښې يې ساتئ او هغه دې ته رواج وايي او د خپلې مېرمن د سينې په خزانه کښې يې خوندي ساتي، ستا د قانون د پېژندګلو دپاره دا ارزښتمنه ده چې تهٔ جج يا مجرم يې، هغه د خوړو د پېژندګلو نه مخکښې خپل رواجونه پېژني، دا د دهٔ سره زېږېږي، دا د هغهٔ د وينا او روزګار سره اغږلي شوي وي، د دې د پوهېدلو دپاره هغه دې ته څهٔ اړتيا نهٔ لري چې د يو قاضي مخې ته ودرېږي او د خپل جرم د قانون پوښتنه ترېنه وکړي، څهٔ وخت چې هغه داسې کوي نو هم هاغه وخت يې پېژني، هغه د ځان جج هم دے او جېلر هم، د هغهٔ نيکونو دا ليدلي وو چې دا صحيح دي.

راځئ چې اوس د پښتون د څو رواجونو جاج واخلو او وګورو چې دا څنګه دي. رواجونه د لرغوني انسان په لاسو کښې يو داسې کاټل وو چې د هغې په مدد سره هغه کلتور رغولے دے، دا د جوله ګر د لاسو د برش يو شنډ نهٔ دے، دا يو مرام، اراده او معنې لري اګر چې انځور بې ډوله وي،

راځئ چې د دهٔ يو ډېر خونکاره رواج راواخلو چې هغه د چا ښځې تښتېدل، تښتول يا بې واده همغاړيتوب دے. دا لرغونے رواج د پښتون په وينه کښې اوس هم پروت دے، د دې غبرګون ډېر غال پروره وي، کله چې دا د پېرنګي د سست پست اخلاقو نه جوړ قانون سره مخامخ کېږي، پښتون به د خپلې خور اشنا مړ کړي او په دنګه غرۍ او غاوېره سترګو به په هاغه سولۍ ځېژي کومه چې پېرنګي د دهٔ دپاره جوړه کړې ده، قانون د کرارې خور او لاپرواه ورور دپاره جوړ کړے شوے دے، پښتانهٔ کمې جونې لري او سپېځلې ولولې، هغه به مېړني هله زېږوي چې په خپله مېړنے وي، د سبا د سړي مور د قبيلې دپاره يوه ستره خزانه ده او ځکه د هغې دومره چټکه څارنه کولے شي، د زياتې نوږيالنې پرزد دا لرغونے رواج هم د ښېګړې وړ دے، د يو ښهٔ نسل د خورولو دپاره دا مناسب سستم دے خو دا کله د پښتون په ککرۍ وي چې څهٔ وخت هغه ټوپک راخلي او خپل دښمن وژني؟ نا داسې نهٔ وي، دے دغه وخت پاګل وي، هغه به ارو مرو ډز کوي ځکه چې هغه سره بله لار نشته، کهٔ چرې هغه داسې نهٔ کوي نو د هغهٔ ګاونډيان هغې پورې خاندي، د هغهٔ پلار هغه ته بد ګوري، د هغهٔ خور هغه سره سترګې نهٔ لګوي، د هغهٔ مېرمن مروره وي او د هغهٔ دوستان د هغه نه مخ اړوي، دا اسانه ده چې جج په دې پوهه نهٔ شي څوک چې د دهٔ په ژبه نهٔ پوهېږي او قانون به يې ځوړند کړي، څوک چې د هغهٔ د ژوند نه ناخبره دے، هغه خپله دنده د خپلو خلقو دپاره سر ته رسوي، هغه به په رښتيا د خپل نسل سره سيالي کوي کهٔ چرې د هغهٔ زرهٔ او اورمېږ

(c) ketabton.com: The Digital Library

په دې غوښتنو کښې ماتېږي ولې نۀ، هغه به سولۍ پلو ته ډېر په اوچتو سترګو ځي اګر چې د هغۀ لاس به د هغۀ د ښځې یا لور په وینو سرۀ وي او د هغۀ د خلقو پارولې سترګې به هغه پسې وي ځوک چې په اصولو باندې سر ورکوي، پښتانۀ ورته اتل وايي او جج ورته قاتل او زۀ تراوسه پورې په دې پوهه نۀ شوم چې په دې دواړو کښې څوک رښتونے دے.

دې رواج ته چې په خپل سر د کار کولو لاره پرانستے شوه نو معلومه شوه چې دے په بشپړه توګه خپله دنده ترسره کولے شي، په قبائلي سیمو کښې چرته چې پرګنې خلق ژوند کوي څوک به چرې دا وانۀ وري چې چرته مرګ ژوبله یا مړه متیزه وشوه، اګر چې هلته نۀ پولیسان شته او نۀ دا عدالتي سستم، داسې ځکه ده چې د رواج ماتولو تاوان ډېر دروند دے، کۀ چرې ورانکارے په داسې کولو کښې لاس بر شي نو د دې په بدل او تاوان کښې به دوه یا درې جینکۍ د هغۀ د کوره ځي خو هغه به تر ډېره وخته ژوندے پاتې نۀ شي کۀ چرې هغه دا د پلار په کور کښېنوله او یا یې پرېښوده، د جینۍ د ټبر ټول خلق به د هغۀ د وژلو هڅه کوي او د هغۀ خپل ټبر به هغه نۀ بچ کوي، رواج د رواج د ماتونکي دفاع نۀ کوي، هغه به یواځې پاتې کېږي او د دې زیان تاوان به ورکوي، تر دې پورې چې د هغۀ دوستان هم د هغه جنازې له نۀ ورځي، دا هر څۀ غېر انساني دي خو کار کوي، د هر څۀ نه ورتېر دا چې تۀ د سپي د غاړې پړے د لېوۀ د پاره نۀ شي کارولے.

خو دلته یوه بله خبره هم ده او هغه دا چې پښتانۀ نۀ درملتون لري او نۀ درملن او دا خبره هم په ډاګه ده چې ګڼ شمېر ګواښمنې ناورغتیاګانې د سړو او ښځو نه یو بل ته لګي، پښتانۀ د دې څۀ درمل او درملنه نۀ پېژني نو ځکه دومره وېرونکے ګام پورته کوي او هغه بنده له منځه وړي کوم چې د قبیلې د روغتیا د پاره زیانمن وي، دا بدي او ورانکاري ده چې ستاسو د پاره هم د دې سزا د مرګ سزا ده، غوټه یوه ده خو تار بیل بیل دے.

د مرګ، جنګ، وادۀ، مینې او کرکې د پاره د پښتنو په زړګونو رواجونه دي چې دا په شمېر کښې راولې او یا د دې د موخې او مرام انځور جوړوې نو دا کار ډېر ګران دے، دا نۀ ښۀ دي او نۀ بد دي بلکې د دې اړه د وخت، ځائے او چاپېریال سره ده خو د دې په بابله سړے دا وئیلے شي چې دا د یو معیار ساتلو او ژوند تېرولو د پاره یوه هڅه ده چا چې دنیا ته یو ښه جنګیالے ورکړے دے خو ښۀ سپاهي نۀ، د پښتنو ځنې رواجونه د یونانیانو د جنګیالو نه زیات لرغوني دي خو دوي هم ځنې داسې رواجونه او روایات لري چې هغه د سوچ او اوسېدو یو داسې سستم لري چې هغه د سکندر اعظم غوندې ستر مېړنے او بریالے زېږوي، کله چې پښتون ماشوم وي نو مور ورته وايي چې وېرېدونکے مړي خو زېږګے یې نۀ مري نو ځکه هغه دا زده کوي چې کوکاره ایستل ښۀ نۀ دي، هغه ته داسې بې شمېره شیان ښودلے کېږي چې هغه د ژوند نه ډېر خوارۀ وي نو ځکه نۀ دے د خپل مرګ نه وېرېږي او نۀ د بل په وژلو لاس

(c) ketabton.com: The Digital Library

نیسي، د ے د رنګینه جامو او زړۀ پورې ساز او ستاره ډېره کوي ځکه چې دا د دۀ متې کمزورې کوي او سترګې يخوي، هغه ته دا ښودلي شوي دي چې د بلبلې په ځائے باتور ته ګوره، هغه ته وئيلي کېږي چې خپله مېنه ووژه چې دغسې د هغې د بچو روح خوندي شي، دا د يو سړي نه بل سړي ته او د هغوي بې وکره پوهې ته يو ابدي سپارنه ده.

تاسو او زۀ دغسې هره ورځ کوو، د رايې او اولس واکۍ په دې دور کښې ډون جان بېخي لا تعلقه د ے، سپين ږيري، مخور او هوښياران قانون او رواج د دې دپاره جوړوي چې ځوانان او ياغي خلق په جغ کړي، د يو تاثر پېدا کولو دپاره جوله ګر بې شمېره نښې، رنګونه او برشونه کاروي او دغس يو سازګر د ساز تړلو دپاره د څومره سورونو نه تېر ووځي، کۀ رنګ د رنګ سره نۀ جوړېږي او ساز د ساز سره نو دا انځور او ساز دواړه عبث دي.

رواج او قانون سړے د ډېرو ښو او بدو نه خوندي ساتي، دا يو معيار ساتي او هاغه څۀ د منځه وړي کوم چې د سړي د وړو نۀ وي، د دۀ رواجونه دومره سودمند دي څومره چې ستا سو قانون بد د ے، دواړه د باغيانو په ضد دي او دواړه د دې د ودې او پرمختيا دپاره په هاغه ځواکمنو خلقو باندې دارومدار کوي څوک چې دا ماتولے شي او هم ژوند يې ساتلے شي.

نور بيا

اختر مو مبارک شه

د رمضان د روژو نيولو د فرض ادا کولو نه پس د دنيا مسلمانان د وړوکي اختر خوشحالۍ کوي، دا خوشحالۍ اګر چې يوه مذهبي فريضه ده ولې دا يوه اولسي، معاشرتي او کلتوري مېله هم ده چې د نړۍ ټول مسلمانان يې د خپلو خپلو روايـاتو دودونو او دستورونو په رڼا کښې کوي.

دلته دا خبره د کولو ده چې خوشحالي نمانځل د خوشحاله خلقو کار وي، کوم خلق چې غمژن او مشکلاتو کښې ګېر وي هغوي نۀ خو په خپله خوشحالي کولے شي او نۀ د بل سره په خوشحالۍ کښې ګډون کولے شي.

پښتون قوم نن په مجموعي توګه په ډېر مشکلاتو او مصيبتونو کښې ګېر د ے، کۀ هر کور نۀ وي نو هر کلے، هره محله او د ښارونو هره کوڅه د ترهه ګرۍ په نتيجه کښې وينې وينې ده، په زرګونو مياندې د خپلو بچو په غم کښې غمژنې دي، بې روزګاري عامه ده، د تاجرانو کاروبارونه خراب دي، تنخواه دار خلق د مالي مشکلاتو سره مخ دي، غريبي انتها ته رسېدلې ده، د امروزه استعمال د څيزونو قيمتونه اسمان سره خبرې کوي، داسې حالاتو کښې به د اختر خوشحالۍ څوک څنګه وکړي، ولې بيا هم دا يوه مذهبي فريضه ده نو د "پښتون" اداره ټولو مسلمانانو ته په عمومي توګه او پښتنو ته په خصوصي توګه د وړوکي اختر مبارکي ورکوي، اختر مو مبارک شه.

په تېر پسې

پنځمه برخه

د پښتنو شاعري

کله چې مینه ګویانه شي نو سندره شي
کله چې ساز بې وکره شي نو بنګا شي
کله چې فکر یقیني شي نو توري شي
کله چې توري ګډا محسوسه کړي نو ساز ترې جوړ شي
کله چې ساز خوبولے شي نو خاموشي ترې جوړه شي

قسمت

د قسمت مثال د رباب د شپېشتو دے
چې دوي د تارونو نه غږ رانیسي او بېل بېل ډوله ژوند، انداز او احساس ورکوي
چې لکه ښیښه د نمر نه سپینه رڼا اخلي
او ډول ډول سورو، رڼاګانو او رنګونو کښې بدلوي
ژوند بې له برخې بې اوازه ساز دے
یکسانیت ابدي دے
پوهه او مینه
د ځېرکتیا مزل لنډ وي

یو څو پله چې واخلي نو په حېرانتیا کښې ورک شي
ښائست د ژوند ثبوت دے
چې د زړۀ سترګې پرې روښانه کېږي
تۀ چرته یې، څنګه یې، پراؤ دې چرته دے
دلته نو ستا قیصه پېچلې شي
بیا هم کۀ دا یو پېچلې مسئله ده
خو ډېر سوچ سره اخر هواره شي
ځېرکتیا او ثبوت او سوچ او اند
د باور یوه کلکه قلعه جوړوي
د امید پاکې، رڼې او خوږې اوبۀ
د ژوند لاره جوړوي چې له ګلو تېر ووځي
په هر یو څیز کښې توازن، برابري، شمېر دے
جوسه او رنګ او طاقت او مرام دے
د مالک لاس په هر یو څیز کښې روښانه دے
د کائناتو په هره بشره کښې
هر یو څیز په توازن سره ولاړ دے
چې په ډېر غور سره جوړ او پېدا کړے شوے دے
ستوري، نمر او رڼا او هوا

(c) ketabton.com: The Digital Library

هر يو يې په لاسو کښې قابو نيولې دے
دا ټول سفر د ځيروان په پښو کېدلې شي
د دې ټول چلونه او منطق او هنر او هوښياري
کۀ ستا د خوشحالو او وخت تېرې دپاره لوبولې پکار وي
نو د دې دپاره جومات او ممبر دواړه موجود دي

فکر او نښائست، محبوبه او خمار
يو برباده دنيا بيا ودانولې شي
چې عقل پکښې راګېر کړې
د دې نه ورتېر ورکېدل او حېرانتيا ده
ساقي
د ساقي لاس کښې شراب دي
څۀ د غم څۀ خندا دي
زۀ تش جام په لاس ولاړ يم
دا هر څۀ ستا په رضا دي
کۀ دا لړ وي او کۀ ډېر وي
خو ساقي چې په خندا وي
په دې څۀ د سربېرو
کۀ خندا وي کۀ ژړا وي
خو تش لاس درنه لاړ نۀ شم
اے ساقي! د مېخانې نه

جادو منتر

مهر زما کرونده ګر ؤ، په رنګ جوسه بې وزله، په سترګو تک شين، تور تېلے او مخ يې لکه د منګول د خلقو خور اور وو، غټې غټې متې او ورغلي سينه، د هغۀ اندامونه ډېر غټ پټ وو او په زور کښې د سنډا نه کم نۀ ؤ، هغۀ به ځيزونو ته داسې په غلا غلا کتل چې په ما به ښۀ نۀ لګېدل، هغه زمونږ د کلي منلے شوے باغوان او وتلے شوے غل وو. د پښتنو د کلي يو خان د نورو ډېرو کارونو نه سربېره د کلي د امن و امان د ساتلو دنده هم ترسره کوي. د مهر او زما يو بل ببخي نۀ ؤ خونښ خو د هغۀ هم له ما غوندې د قانون او رواج سره دښمني وه، هغه به مدام په دې خوشحالېدو چې د دې نه غاړه واړوي او ما به دا هڅه کوله چې دا د دۀ په واړه او کلکه کېرۍ کښې ننه باسم. زمونږ رواجونه او لارې کۀ هر څومره سخت او خونکاره دي خو دا زمونږ د کلتور د ساتلو دپاره اړين دي، د يو ځواکمن اس دپاره کلکه پېړه رسه څکه اړينه ده چې خلق د دۀ د زور او مستۍ نه په امان وساتلے شي او هغه هم، ما د هغۀ د مست اس غوندې لېونے زور ماتول غوښتل خو هغه دې ته غاړه نۀ ايښوده خو ما څۀ کړے وايې نۀ خو پنده ګر وم او نۀ لاړښود، زۀ خو نو شاعر يم او غواړم چې د اخور په ځائے دې اس پرانستے په منډو او ترپکو ووينم.

خو مهر په توره تبه مړ شو او د دې عذاب نه په امان شو، کله چې زۀ د هغۀ ليدو دپاره لاړم نو هغه د ژوند په وروستيو پړاوونو کښې ؤ، د هغۀ د هاتي غوندې وجود سلامت ؤ خو سترګې يې ډېرې بې دمه شوې وې.

د هغۀ ټوله کورنۍ ډېره بې ارامه وه، هغوي هاغه ټولو ډاکټرانو باندې ګرځولے وو کوم چې ما ورښودلي وو او د هغوي د خوارۍ پېسې په سرو شنو دوايانو باندې يو مخ خرڅ کېدې، د هغۀ مور چې به د هغه د هاتي غوندې غټ پټ وجود لړزېدلو ته کتل نو دا چغې به يې وهلې چې په هلک چا تور

(c) ketabton.com: The Digital Library

جادو کړے دے، تهٔ ګورې نهٔ چې د هغهٔ دروند وجود یې داسې کابو کړے دے چې ړک ترې نهٔ شي وهلے او کهٔ چرې په هلک کښې څهٔ بدني رنځ وې نو پکار ده چې دغې غټو غټو ډاکټرانو معلوم کړے وې او برابر دارو به یې لیکلي وو، هغې خپل زوړ خاوند ته مخ راواړولو او ورته یې ووې.

خو داسې نهٔ ده او دا څهٔ بل رنځ دے، تور جادو، دا د ښځو خبرې دي، هغهٔ خوا کښې ولاړ خپل زوي عثمان ته ووې.

د دهٔ خبرو ته غوږ مهٔ نیسه. مور یې زوي ته ووې، دے د خان سره ناست وي د هغهٔ په شان شوے دے، نهٔ مونځ پېژني او نهٔ اودس او ټوله ورځ به دا غېبرې خبرې کوي، ستا یاد نهٔ شي چې په عمر باندې هم داسې بلا شوې وه او هله ښه شو چې د ښاپېرو شاه جي مو ورله راوستو، هغه د خدائے په فضل او خپل حکمت سره تور جادو معلوم کړو او مات یې کړو، د دې خو هسې ډېر وخت وشو خو شاه جي له تراوسه ژوندے دے، تاته ولې یاد نهٔ دي؟ تهٔ او ستا خان هاغه څهٔ وایئ چې څهٔ ستاسو خوښ وي خو دې سره ښېګړه کېږي او هغه هره ورځ په کلو کښې سوونه خلق بچ کوي.

د عثمان زړهٔ بړاس واخسته چې هو داسې کول پکار دي، په دې کښې هیڅ څهٔ د زیان خبره نشته، انګرېزي داروګان به هم نهٔ پرېږدو او شاه صېب ته به هم لاړ ورکړو، تاسو نهٔ پوهېږئ چې دا کار عبث دے او دې سره به د مهر په رنځ هیڅ اغېزه ونهٔ شي خو ځه ډېره ښه ده تاسو خپله وکړئ، تو و نالت ستا د مور په دې ډېره تېره ژبه شه، بد رد وئیلو سره د کوره ووتو او پټو ته لاړو.

عثمان له کوره ووتو او ماښام د شاه صېب سره واپس راغلو، دا هر څهٔ زما نه په پټه کېدل ځکه چې زهٔ د جادو منتر والوو سخت خلاف وم او دا د هغه دپاره ډېره د خطرې خبره وه چې زما نزدې دې راشي، دا ارمان مې ؤ چې دا شاه صېب یو ځلې زما منګلو ته راشي، دا غټ، غوړ ورمېږ ورله راونیسم او بیا ورته ووایم چې اوس دې جادو ته ووایه چې ایله دې کړي.

جادو منتر، کوډو او تعویزونو والا د انسانانو د سر دښمنان وي، دوي د خلقو په زړونو کښې تیارې اچوي او د هغوي روح ناروغه کوي، دوي د پوهې په چپه دا جهالت خوروي چې دغسې خپل ځان اغېزمن کړي، دوي نهٔ یواځې د غریبو خلقو په جېبونو باندې ډاکې اچوي بلکې د هغوي په زړونو هم، د رڼا په نوم یې د تیارو پلوٌ ته راکاږي او د خدائے د بندګۍ په ځائے ورته د شېطان لار ښايي، دوي ورته د بې سولۍ او جهالت رنځونه په دماغو کښې اچوي، دا یو ملي ناسور دے، د خپل کلوټي د صحت عامه د مشر په توګه زهٔ دا غواړم چې شاه جي سره ووینم.

شاه جي نرے نروچکے سړے ؤ، د شان شوکت او د رنګ جوسې نه د ښې کورنۍ سړے معلومېدو، د هغهٔ سپینه ږیره په شان سره ږمنځ کړے شوې وه، د هغهٔ د سر ویښتهٔ اوږده اوږده، تاؤ کړي او غوړ وو، په سر یې د ملانو سپین پټکے اغوستے ؤ او په ځان یې د پاکۍ څادر اچولے ؤ، د بزرګ په ډول غلے غلے، ساهو ساهو ناست ؤ.

څنګه چې شاه جي کلي ته راورسېدو نو ټول کلیوال د هغهٔ په درناوي کښې پاڅېدل، ځکه چې

(c) ketabton.com: The Digital Library

هغه په اسب نسب کښې د اولیاؤ نۀ ؤ. هغه نېغ د مهر کوټې ته لاړو چرته چې د هغۀ د کټ نه ښځې ګېر چاپېره ناستې وې، شاه صېب د ښځو په مېنځ کښې مدام خوشحاله وي ځکه چې هغوي يې خواخوږې هم وي او سره پوهېږي هم، هغه د مهر سترګو ته وکتل، وريځې يې په بره راکښلې او شونډې يې وخوزولې "اه" هغه ووې، ګېر چاپېره خلقو ساه راښکله، ښځو خپلې سترګې وازې کړې او په طمع دي، شاه صېب د مهر ځواني او غټ پټ وجود وليدو نو وې وئيل "اه! جينۍ ده" ټول وګورېدل، د مهر مور ډاډمنه او غاوره شوه.

ما تاسو ته نۀ وې چې دا څۀ ښځينه بلا ده چې زما په ښکلې او غټ پټ مهر باندې ناسته ده، ټولو زړو ښځو، ځوانو جينکو ته وکتل چې دې سره هغوي په قار هم شوې او شکمنې هم.

شاه صېب په زمکه کښېناستو، کتاب يې راوښکلو چې د کټکيزو، کړو وړو نښو او جادو منتر فارمولو نه ډک وو، بيا يې يو سپين کاغذ راواخستو او په هغې باندې يې کټکې جوړ کړل، کرښې او څۀ نېغې نښې يې پرې راښکلې او منتر يې پرې پوک وهه، تر څۀ وخت دپاره هغه ډېر سنجيده ناست ؤ او وريځې يې داسې راښکلې وې چې څۀ کېدو والا دي، څۀ درنګ شېبه وروسته راجګ شو، په مخ يې خندا خوره شوه او د مهر مور پلؤ ته يې مخ راواړولو، څوک چې ساه راښکلې ولاړه وه.

مور! کېدے شي چې مونږ د دې شيطان په رانيولو کښې لاس برے ومومو، زما د کامیابۍ دپاره دعا کوئ، مور! بيا يې عثمان ته مخ راوګرځولو او ورته يې ووې: بچے! دا ببلچۍ راواخله او ماپسې راځه، دا ښځې هم دغه ځائے پرېږده چې دعا کوي.

عثمان يواځې د شاه صېب سره بهر ته لاړو او پاتې خلق يې کور کښې پرېښوده، عثمان ته ووئيلے شو چې دا ځائے وکنه، هغۀ په ببلچۍ سره کوپې کچ ځائے وکنستلو او پير صېب هم ورسره ورسره خاورې لټولې خو څۀ شے په لاس رانۀ غلو، شاه جي ملال شو، پير صېب عثمان ته يو بل ځائے د کنستو دپاره په ګوته کړو، هغه چې تر ښې شپېې پورې دا بل ځائے وکنستو نو شاه جي د کنستو دپاره يو بل ځائے وښودلو، د هر نوي ځائے د کنستو سره د هغه (عثمان) طمع غوځېږي او سوخت يې سپوا کېږي، شاه جي خفه زهير د عثمان خواته راغے او هغۀ ته يې د نۀ کنستلو اشاره وکړه، زۀ نۀ پوهېږم چې دا زمونږ لاسو ته ولې نۀ راځي، هيڅ پوهه نۀ شوم، عثمانه! تۀ دا کنستې خاورې لټوه او زۀ يو بل ځائے د کنستلو دپاره ګورم، ببخ ووځه د دې جينۍ، هغه ووې.

عثمان چې څنګه خاورې لټول شروع کړو نو يو ورکوټے ډبے يې ومونډو، دومره وړوکے چې په اسانه جيب او موټې کښې ځائېدے شو، صېب!، عثمان چغې کړې، ومې موندو، ډېر زيات خوشحاله شو او په پير صېب يې باور پوخ شو، هغه د کلي خلقو ته اشاره وکړه او ورونو ته يې غږ وکړو، هغوي ټولو رامنډې کړې او د عثمان نه چاپېره ودرېدل، شاه جي د ډبي نه سر پورته کړو چې پکښې نوې جوړه شوې ګوډۍ پرته وه، د ډبي نه يې راوباسله او په غور يې ورته وکتل، اه څومره سپېره ښځه ده، هغه ووې، دا په دې ګوډۍ کښې ستنو ته وګوره، هې

(c) ketabton.com: The Digital Library

بدبختـه مهره! هره ستن داسې ده لکـه د مهـر پـه بدن کښې چړې، ټول ډېر حېرانه شول تر دې پورې چې د مهر پلار هم ساه راښکله، خبر ښځو ته هم ورسېدو، هغوي ډېرې زياتې خوشحاله شوې، پير صـېب د هغوي پـه مخکښـې ګوډې وسوځوله، د دې نـه پـس پير صـېب تـلاوت وکړو او د مهـر پـه مـخ يـې پـوک وهـه، ناسـتو خلقـو تـه يـې دعـا وکړه او وې وئيـل د جينۍ نـه مـې بـدل واخسـتو او دا بـه بيـا واپـس نـۀ راځي، د مهر مـور د شـاه جي پـه پښـو پرېوتـه، لاس يـې ورلـه ښـکل کړل او لـه سـترګو يـې غټـې غټـې اوښکې وبهېدلې.

کله چې شاه جي بهر تـه لاړو نو مور يې عثمان تـه غږ کړو چې راشـه او دا چائے پراټې يوسـه، هغـه بهـر د کليوالـو پـه مېـنځ کښـې ولاړ ؤ او هغـوي تـه يـې پخـې پخـې خبرې کولې او هغـوي ورتـه درنـاوے وئيلـو چې عثمـان بيـا ببرتـه راغلـو نـو مـور ورتـه د خيرنـو روپـو ګېډے ورکړو چې دا يوسه او شاه صـېب تـه يـې ورکړه، په دې روپو خو غوبے کېږي، عثمان مور ته ووې، ولې غـوبے څۀ د مهـر نـه لـوئے دے، مـور يـې ځـواب ورکړو، عثمان روپۍ واخستې او بهر ووتو، پير صـېب يـې ډډې تـه کړو او د خـوارۍ مـزدورۍ پېسـې يـې شـاه جي تـه ورکـړې، هغـه واخسـتې او عثمـان تـه يـې ووې چې دا روپۍ به مې نۀ وې اخستې خو د دې نه بغېر جادو منتر نۀ ماتېږي.

بلـه ورځ سـهار مـړ شـو او د ګـور کفـن، مُـلا او نورو خرڅونو پوره کولو دپاره يـې پـلار زمـا نـه پـور روپۍ واخستې او بيـا د دې پـور ورکولـو دپـاره يـې غوايان خرڅ کړل.

نور بيا...

(c) ketabton.com: The Digital Library

په تېر پسې — شپږمه برخه

بدل

شېر خان د کلي د يو کمزوري خان زوے ؤ چې د نورو تربورانو سره د کلي د جائېداد شريک مالک وو او د خپلو تربورانو په مخکښې ډېر بې اغېزې، بې مخه او کمزورے خان وو. بل اړخ ته د دۀ ورونه او وربرونه چاخ، ويښ، ګړندي او د ډلې پرې خلق وو. دوي به هر وخت په خپلو کښې سره لاس او ګرېوان وو. دۀ چې به دا هر څۀ ليدل او څۀ به يې نۀ شو کولے نو د دنيا دارۍ په ځائے يې په دينداري ګوتې پورې کړې، د طمانچې په ځائے تسبې په لاسو کړې او د حجرې په ځائے يې جومات خوښ کړو. لوئے لوئې جامې به يې اغوستې وې او د دې دنيا د ارمانونو په ځائے يې د هاغه جهان د ارمانونو رژولو دپاره په مونځونو او اودسونو ځان بوخت کړے وو. په چا به يې نسوار بندول او چا ته به يې د چيلم نۀ څښلو تبليغ کولو. نۀ به يې ډېرې خبرې کولې او نۀ چا په خندا ليدلے ؤ. تريو تندے او لويه لويه ږيره، لنډه دا چې ټوله سودا يې د هاغه جهان او پور وه. په دې کښې د دۀ زوے شېر خان زلمے شو چې د ځوانۍ، ځوانو ولولو، خوبونو او ارمانونو نه ډک وو. دا ښکلے نولس کلن ځوان د بې کچه زور او غرور خاوند وو. شېر خان چې لا ډېر وړوکے ؤ نو هم پلار به يې څۀ خيال نۀ ساتلو. دۀ هغه نه دا خپل کمزورے، مونځګزاره پلار خوښ ؤ او نۀ يې د مور خبرې ته غوږ کېښودو. ورو ورو يې دواړه شاته کړل، مخه يې واخسته او خبره تر دې راورسېده چې اوس دواړو به د هغه خبره ډېره په غور اورېده.

د هغۀ پلار هاغه هر څۀ په هغۀ کښې وليدل کوم چې خپله په هغه کښې نۀؤ لکه د هغۀ د خبرو کولو غوځ او پرېکړې، ونګ او ترنګ، د غرور نه ډکه ځواني، ښائسته مخ او ګډېدونکې پړکېدونکې سترګې، مور به ترېنه هم سترګې نۀ ايستلې او د دۀ خبرې به پرې ډېرې خوږې لګېدې، ځکه چې دا د هغۀ د پلار د مړو مړو بې نمکه خبرو نه ډېرې بدلې، خوږې او اغېزمنه وې، مور پلار دواړه يې ځان ته کښېنول او د واک اختيار واګې يې ترلاسه کړې، د مور پلار نه زيات به هغه د کلي د ځوانانو ډېر خيال ساتلو. هغوي سره به ناست پاست وو، چائې ډوډۍ، ملاسته او ګرځېدل هر څۀ به يې د هغوي سره وو. هغه په دې پوهېدو چې دې ځوانانو سره تړاؤ او تعلق څۀ معنٰي لري او په دې هم

(c) ketabton.com: The Digital Library

پوهېدو چې دوي زما دپاره څهٔ کولے شي او يا زهٔ د دوي نه څهٔ کار اخستے شم.

د شېر خان ترهٔ ډېر زر د خپل ورارهٔ په دې ټولو خوبو پوهه شو، دلبر خان د کلي ډېر دبدبې واله، زورور او ناتاري خان وو، هغه په رنګ جوسه ښکلے غټ پټ سړے ؤ خو سترګې يې لکه د هاتي نرۍ نرۍ وې، ډېر مېلمه دوسته وو او ډېرې ته يې د خلقو تګ راتګ ډېر زيات وو، په راشه درشه کښې ډېر خنده رويه وو او چې وه به يې ليدې نو داسې په بړق بړق به يې وخندل چې هر څهٔ به يې درنه هېر کړل، د دې مېنه ناک سړي خپل ملاګرے ورور ډېر بدې شو ځکه چې هر وخت به يې دهٔ ته دمرګ او هاغه جهان خبرې کولې، هېڅ يو ښهٔ سړي باندې دا خبرې هر وخت ښې نهٔ لګي او بيا نو په دلبر خان غوندې سړي باندې خو ډېرې بدې لګي. هغه به دا ګڼل چې دا زما ورور خبرې د کينې، بدنيتۍ او تنګ نظرۍ نه ډکې دي او دا ماته ځکه کوي چې غل مې کړي او د ژوند د کاره کسبه مې وباسي، يو ورور د کلي منلے شوے خان او بل ورور منلے شوے مُلا وو. دلبر خان به خپل وخت په ښکارونو، ټنګ ټکور او مستو خوشحالو کښې تېرولو او ورور به يې په مونځونو اودسونو کښې بوخت وو، د نېکۍ او بزرګۍ خبرې به يې کولې خو عمل کم، دا د دواړو د ژوند د خپل خپل ډګر يو مناسبت جوړښت وو او ژوند تر هاغه وخته پورې په قرار سره تېرېدو ر څو چې د دوي ترېور او د نزدې کلي خان قربان د عمر قيد سزا تېرولو نه پس خپل کلي ته نهٔ ؤ راغلے. قربان خان ډېر بدنام او تورزن جګړه مار سړے وو او د خپلې سرزورۍ او زړورتيا له کبله په ټول کلي کښې مشهور ؤ، د دې سره سره په ورکړه راکړه او تړاو تعلق کښې ډېر ابغ نبغ، ايمان دار او سپين نيته سړے ؤ. قربان خان خپل ترهٔ د دلبر خان پلار په يو جګړه کښې په ښه ويشتے ؤ، ترهٔ هغه وبخښلو خو پښتو وه، د هغه د پلار د وينې بهېدو بدل په وينه بهولو پاتې وو.

قربان خان چې د شلو کالو جېل تېرولو نه پس کلي ته راغے نو دا خبره يې په ککرۍ کښې وه چې ما خو شل کاله جېل کټ کړو او اوس زهٔ بې ګناه يم، ټوپک طمانچه يې ايښودې وو او لکه د کلي د نورو روغو او بې دښمنه خلقو په شانې به ډاډه او لا پروا په پولو پټو ګرځېدو. خلقو سره به ناست پاست وو او خلقو به هم ورسره ډېر د زړهٔ له کومې راشه درشه کول، اوږد جېل پکښې ډېر بدلونونه راوستي وو، هاغه پخوانۍ سرزورې او ناتاره خويونه يې بدل شوي وو او خلقو سره يې مينه او وروروليِ سبوا شوې وه، خلقو به دهٔ ته د مېړني او اتل په سترګه کتل.

د قربان خان د جېل نه د راتګ سره د دلبر خان په ډېره باندې ډېره بده اغېزه وشوه، دلته د خلقو تګ راتګ په کمېدو شو او هلته ګڼه ګوڼه په زياتېدو شوه، دلته غوږ زيږ تالي، ګډان او چړګان او هلته ساده سوده يوستوې ډوډۍ، دلته د خرڅونو، ښکارونو او نوکرانو دبدبه او هلته سادګي، خلوص او برکت. دا هر څهٔ په دلبر خان نهٔ ځائېدو چې خرڅې دې زهٔ کوم او بر برکت دې د قربان خان وي، دې وختونو او حالاتو د دلبر خان بدنيتي او کينه د دښمنۍ تر ځايه ورسوله.

اوس شېر خان رارسېدلے ځوان ؤ چې ځوان يې د بې کچه ولولو، مستۍ او غرور نه ډکه وه، دلبر خان چې به د هغهٔ ايره جنو اسماني رنګه سترګو ته وکتل نو وبه بوړنېدو، د شپې چې به څملاستو نو د شېر خان د حجرې له لورې به يې د خندا، مستۍ او ډول سُرنا اوازونه تر غوږو کېدل او دغسې خپل عمر خوړلے او رنځ زپلے ټوخے هم چې د خپلې کمزورۍ او ځوانۍ دواړو انګېرنه به يې ورته کوله، هغه به په خپله طمانچه لاس کېښودو او خپل کشر زوے چې د پنځو زامنو پلار وو، راپه ياد کړو او وه به يې وئيل دلاوره بچيه! زما نه پس به تهٔ د دې کلي خان يې او د داسې کولو دپاره دې زهٔ خپل سر ولې ور نهٔ کړم.

(c) ketabton.com: The Digital Library

چې سهار شو نو دلبر خان خپل ورارۀ راوغوښتو چې ورسره غرمنۍ وکړي او د ډالۍ په توګه ورله طمانچه ورکړي، د یو پښتون سړي دپاره د دې نه بل څۀ لوئے نۀ شي کېدے، دې سره شبېر خان ډېر خوشحاله شو، ترۀ هغه سره ټوقې ټقالې وکړې او ځان سره برابره رتبه یې ورکړه، دې سره د شبېر خان په زړۀ کښې د ترۀ دپاره ډېره مینه او درناوې وځائېدو ځکه چې داسې مینه هغه سره چرې خپل مونځ ګزاره پلار هم نۀ وه کړې. ترۀ په شبېر خان او د هغۀ په ملګرو باندې بې دریغه خرڅونه کول شروع کړل، سهار ماښام غوړې شکرې، چرګان ګډان او ورسره خپلو دښمنانو ته کنځلې او سپکې سپورې، شبېر خان یې د کلو په ټولو غټو غټو خانانو وپېژندو، ځان سره به یې تر لرې لرې ښکارونو له بوتلو، د هغۀ په تېروتنو به یې مُسکے کېدو او د هغۀ په ټوقو به یې خندل، د زوے شانې سلوک به یې ورسره کولو او خبرې ته به یې لکه د دوست غوندې غوږ کېښودو. د هغۀ د ډوډۍ او ارام خیال به یې ساتلو، هاغه هر څۀ دۀ د هغه دپاره کول چې په څۀ دے ځان ته رانزدې کړي، دلبر خان په دې کښې بریالے شو او شبېر خان ورو ورو خپل عمر هېر کړو او ترۀ سره یې د دوستانو هسې خبرې شروع کړې.

کله چې دلبر خان په دې خبره باندې ډاډه شو چې دا زما ورارۀ اوس په ما باندې باوري دے نو د خپل نیکۀ قیصه یې ورته تېره کړه، د هغۀ د خانۍ، ښۀ سړیتوب، ښو او نېکو خویونو بېلګې یې ورکړې، په خبرو خبرو کښې یې شبېر خان د خپل نیکۀ په رنګ ورنګولو. دلبر خان پوهه شو چې خبره د شبېر خان مغزو ته برابر پربوته نو ورو غوندې یې ورته ووې چې قربان خان ولې په هغه ډز کړے ؤ، دې خبرې کار وکړو او شبېر خان ډېر سوخت شو.

دلبر خان په جامو کښې نۀ ځائېدو، شبېر خان سترګې برندې کړې او وې وئیل، زما خو دا خیال ؤ چې دا ګنې یو تېروتنه وه چې د قربان خان نه شوې وه او نو مونږ به دې ته نور څۀ وئیل، خپلې پښې اوبو کښې کولو دپاره دا ښه بهانه وه، هاغه وخت دا زمونږ دپاره ډېره مناسب وه، ځکه چې پلار دې بې ځواکه ؤ او زۀ لا وړوکے وم، شبېر خان له ملامتې شونډې چینګې کړې او ترۀ ته یې مخ راوګرځولو او په تاؤ سره یې ووې: دومره یرندوکے یې چې د خپل بدل واخلې، دلبر خان په خندا شو، د هغۀ نه یې لاس راتاؤ کړل او ګویانه شو: زۀ به درسره یم زویه! او د کېزاز کلے به درله په ډالۍ کښې درکوم. زۀ (شبېر خان) به درته وښایم چې زۀ وېرېدو والا نۀ یم او په توندۍ سره بهر ته ووتو.

شبېر خان ټوله شپه ویښ ؤ او د خپل هلک ملګري، د کېزاز د کلي د امدن او خپل نیکۀ په حقله یې سوچونه او اندونه کول او په خوا کښې یې پرته خپله ځوانه ناوې ښځه هېره وه. دا د ژمي یوه درنه، یخه او ورنده شپه وه او قربان خان په خپله حجره کښې د اور په غاړه ناست ؤ، په ایرو کښې یې چڅچړے وهلو او خپلو باغوانانو ته یې قیصې کولې، ځواني څۀ زبردست شے دے، زۀ چې ځوان وم نو ما به دا ګڼل چې دا ټوله دنیا زما د پښو د لاندې ده، د چا دپاره زما خبره نۀ منل د ژوند نه لاس وینځل وو، یو ماښام زنګې زما سره خبرې واړولې او ما د هغۀ د وژلو کلکه اراده وکړه، زۀ د هغۀ وژلو پسې لاړم خو وروستو معلومه شوه چې د زنګي په ځائے مې خپل خور ترۀ ویشتے دے، دا چې مې واوربدل نو دم مې وختو ځکه چې دا خو خپل ځان ویشتل ؤ، خو ترۀ مې زۀ وبخښلم، څۀ وخت پس زنګې چا مړ کړو او تور په ما ولګېدو او د هغۀ ورور په ما د هغۀ د وژلو تور پورې کړو، جج ماته شل کاله سزا واوروله ځکه چې ما زنګې ته په ډک بازار کښې د مرګ ګواښ کړے ؤ او خلقو ته معلومه وه چې زۀ د یوې ژبې سړے یم نو ځکه زۀ جج تورن کړم او د شلو کالو دپاره یې زندان ته ولېږلم، خو زۀ ښخي ستومانه نۀ یم ځکه چې ما څۀ ورانې ورکې کړې وې د هغې سزا ما د زنګي د وژلو د ګناه په نوم پوره کړه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

"خان!" ګلاب ووې "ښه شوه تهٔ خو بچ شوې کنه"، قربان خان مُسکے شو او وې وئیل "نهٔ، د دې هر څهٔ ارزښت بس یو مرګ ادا کولے شي او دا به زهٔ په زړهٔ وانهٔ خلم کهٔ چرې دا سې وشي..." او په دې کښې دوه مېلمانهٔ رادننه شول، هغوي سره ټوپکې وې، قربان خان ورته وکتل او مُسکے شو، "دوستانو تاسو د کوم ځایه راغلئ"، "د پټا کلي نه خان". ملېمنو ځواب ورکړو، یو ګړندے نظر یې واچولو او یو خواته په ګوټ کښې غلي کښېناستل.

ټول باغوانان وار په وار د حجرې نه لاړل، په اخر کښې قربان خان پاڅېدو، وې خندل او مسافرو ته یې ووې چې "زهٔ ستاسو دپاره ډوډۍ راوړم".

څهٔ شېبه پسته قربان خان ډوډۍ په لاس بې وېرې د ډېر سپين نيت سره حجرې ته راغے، وې خندل او مسافرو ته یې ووې "د هر چا خپله خپله برخه ده" او په دې کښې یو مسافر ټوپک راپورته کړو او قربان خان یې وویشتو او بیا ورپسې بل مسافر ډز وکړو، لوښې او ډوډۍ تس نس او قربان خان په وينو کښې لت پت يخ پربوت.

مېلمانهٔ په تېښته بهر ته ووتل او په يوه منډه یې ځانونه په کښتو او پولو پټو هاغه ځائے ته ورسول چرته چې شېر خان پټ ناست ؤ، دلته نه په اسونو سوارهٔ شول او د پښتو، بدل او غرور د انګېرنې او اندونو سره لاړل.

په بل سبا شېر خان کلي ته راغے چې د ترهٔ په جنازه کښې شرکت وکړي، هم په دې دوران کښې دلبر خان نېغ د مړي ورور له لاړو او په سوګند یې ورته ووې چې دا مړے شېر خان کړے دے، دغسې هغه خپل پلان پلې کړو چې يو مړ شو، بل به په سولۍ شي او دغسې زما زوے دلاور ته به د سبا دپاره لار هواره شي.

شېر خان ځوارلس کاله بندي شو، چې کلي ته راغے نو اوس د هغهٔ غرور، زړورتيا او زور لا زيات شوي وو.

دلبر خان د هغهٔ دروند هرکلے وکړو او شېر خان هم ډېر په روڼ تندي واخستو ځکه چې هغه خپله غصه او کرکه د ترهٔ نه پټ ساتل غوښتل. شېر خان په دې ټول پلان پوره پوره رسېدلے ؤ چې دا هر څهٔ زما ترهٔ ماسره ولې وکړه او د دې شاته نور څهٔ پلانونه پراتهٔ دي، څو ورځې وروستو شېر خان ترهٔ له ورغے او د هغهٔ نه یې د کېزاز د اخستو غوښتنه وکړه ځکه چې هغه قربان ووژلو او د خپلې کورنۍ عزت یې وګټلو. دلبر خان چې دا خبره واورېده نو د غصې نه تک شين شو او غاښونه یې وچيچل، "د څهٔ کلے دا خو تا خپل بدل اخستے دے او خپله پښتو دې ګټلې ده، زهٔ ولې وچ په وچه جائېداد درکړم او ځان تربورانو ته رااوپرځووم" هغه چورلټ انکار وکړو، شېر خان هغه ته ډېر په بد غزبه سترګو وکتل او وې وئيل "تا خو په ما باندې خپل ترهٔ وژلے دے او اوس ته ماته دا زمکه نهٔ راکوې" دلبر خان په طمانچه لاس کېښودو او وې وئيل چې "تا خو زما ورور وژلے دے او د دې په بدل کښې زهٔ تاته کلے درکړم، شېره! تهٔ خو اوس ډېر هوښيار شوے یې خو زما هم عقل سر ته راغلے دے، زهٔ اوس هاغه د ځوانۍ د وخت تېروتنې په دې زوړ عمر نهٔ شم کولے، ورارهٔ تاته نهٔ ده معلومه چې پښتون خپل سر ورکولو ته غاړه ږدي خو خپله ښځه او جائېداد چاته نهٔ ورکوي".

شېر خان چې په دې پوهه شو چې ترهٔ اوس ماته د کېزاز کلے نهٔ راکوي نو د هغهٔ د وژلو بنا یې وکړه، د دلبر خان لاس په طمانچه پاتې شو او وويشتلے شو. شېر خان د مخکښې په شان بيا ياغي شو، په غېره کښې چرته په يو ورکوټي کلي کښې اوسېدو چې د ژوند وختونه یې ډېر خراب او کړاک وو، وخت تېرېدو سره یې زړهٔ مات شو، مستي او غرور یې په ختمېدو شو او لکه د قربان خان غونډې عاجزي او ټيکاو پکښې راغلو. اوس د قربان خان زوے رارسېدلے ؤ چې لکه د شېر خان د غرور او مستۍ نه ډک ؤ، کېدے شي چې يو ورځ دواړه د يو بل سره مخامخ شي يا يو بل او يا دواړه سره مړهٔ شي.

نور بيا

(c) ketabton.com: The Digital Library

په تېر پسې — اوومه برخه

سیاست

د پښتنو سیاست ستاسو (پېرنګي) غونـدې د واک، دولت، لالچ او حرص نه چاپېره ګرځي، د دۀ په رګونو او کپړې، کښې ستاسو د هغې نه زیاتې تېزې او تودې وینې او لا د خونکارۍ نه ډکو اندونو د دۀ سیاست ډېر ژوندے او چټک کړے دے، سیاست نن هغه څۀ کوي کوم چې به مذهب پنځۀ سوه کاله مخکښې کول، دا دواړه ټولوالې یا اداري دۀ په خپله جوړې کړې دي او په خپلو لاسو یې خپل ځان ښکېل کړے دے، هر سړے به یا واکمن وي او یا د واک لاندې، دربمه څۀ لاره نشته د دې نه سر بېره چې شاعر وي او یا لېونے.

دا خبره د نمر غوندې روښانه ده چې هر یو پښتون په ځان ستر سکندر دے او غواړي چې دنیا یې ومني، بله دا چې تربور د تربور سره، ورور د ورور سره تر دې پورې چې زوے د پلار سره په دوامداره توګه لاس او ګرېوان دي، د پښتنو ټول یاد او تاریخ د دې پېښو نه ډک پروت دے او هم دا سبب دے چې دے یو بریالـه ملت یاد نۀ شو ځکه چې په هر یو کور کښې سکندر دے، خپل کور سوزولو ته تیار دے خو دې ته غاړه نۀ ږدي چې خپل ورور بریالے او واکمن ووینې.

د دۀ غال پروره خوي، کړاک او ناتاره پنځ او ژوره ناپوهي د دۀ د ژوند او خوځښت سامان دے، کۀ دے د دهلي واکمن نۀ شي جوړېدے نو بیا د دهلي نه کرکه کوي او خپلې دوه قلبي زمکې سره مینه کوي، ځکه چې دے په دې کښې خپلواکه او پرانستې وي او ددې نه کرکه کوي چې خپله خپلواکي او ازادي دلاسه ورکړي. دے رښتینے اولسواکه او جمهوریت پسنده دے، دے دا ګڼي چې زۀ د چا نه کم نۀ یم تر دې پورې چې خپل ځان د خپل پلار برابر بولي او دومره بې سوله دے چې دا سیالي خپلې ښځې سره هم کوي، د دې دپاره دا په خپل پېغلتوب کښې او دے په زوړ عمر د دې ارزښت ادا کوي.

دے په دې رنځ اخته دے چې په څۀ چل ول او چالاکي یې نۀ ده زده او نۀ ځان او نۀ خپل اندونه په بشپړه توګه کوي او یا کوتک راخلي، اغونځې او ارمانونه غټ غټ لري خو زغم نۀ لري نو لا ځوان وي چې سر یې خوړلے وي، د لوئې زړۀ خاوند دے خو کپړې، یې ورکوټې ده نو ځکه ښۀ کوربه او زړۀ پورې دوست دے، ډاکمار دے ځکه چې په خبته اوړے دے خو غرور یې به کچه دے.

خبرات خوښوي او سر تاوان اخلي، ځکه چې انسان دے څۀ چینجے نۀ دے، د دۀ نه د خپلې ملالې ښځې شلېدلې جامې او د خپلو بچو اوږې سترګې نۀ هېرېږي، ټوپک راواخلي، بربت تاو کړي او د دوه ګزه جامو او چک ډوډۍ دپاره د مرګ کومې ته ورننوځي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

کله چې چم ګاونډ او ټولنه د هغهٔ او د هغهٔ د بچو بې وزلۍ ته پام نهٔ کوي نو بيا دے هر څهٔ د پښو لاندې کوي او چې سياسي اډانه د کرياب او درياب په تاد ولاړه وي نو بيا دے د دې نه سرغړونه کوي.

زما د دهٔ دا خوبي ډېره خوښه ده چې غلا کوي خو خېر ته لاس نهٔ نيسي، دے د خدائے او بنده قهر ته به مخ ونيسي خو د بې وزلۍ او غريبۍ شرم زغملو ته تيار نهٔ دے، دے به د برمته شوي بيوپاري وېرېدونکو سترګو ته وکتے شي خو د خپلې اوږې ښځې او لوڅ لغړ بچو او د هغوي نيمګړو ارمانونو ته نهٔ شي کتلے. دا به مې بدې نهٔ شي کهٔ يو سړے د ډاکې په تور په سولۍ کړے شي خو دا مې ډېر د زړهٔ نه بدې شي چې يو سړے کنډول په لاس په لارو کوڅو کښې خېر غواړي. د پښتون غلا خوښه وي خو د ګداګرۍ نه کرکه کوي، دا نو ولې زهٔ د پښتون سره مينه کوم ګو چې کپرۍ يې وره او زړهٔ يې غټ دے، دهٔ ته خپل سر ماتول اسان دي خو ټيټول يې ډېر ګران دي، اګر چې په ننني پرمختللي دور کښې دې کار ډېر رواج موندلے دے.

د سلو کالو په دوره کښې پېرنګيانو دا پښتون په ډېرو بدو بدو او ورانو اخته کړو، د دهٔ پير، فقير، مُلا او خان يې خپل ملګري کړل، تش په نوم ديني بزرګان او پوهان څوک چې د دې پښتون لارښود او مذهبي مشران وو، په خرڅون واخستل او دوي ته يې د اولس او ملت د بېلارې توب دنده ورپه غاړه کړه، د څهٔ وخت دپاره د پېرنګي دې چل هنر کار وکړو.

چې تاسو ته د پېرنګي سوچه خبره دروښايم د دې دپاره زهٔ تاسو ته د تيراه د سيمې يو قيصه کوم، تيراه د اپريدو ټاټوبے دے چې ډول ډول قيصې يې مشهورې دي.

د قبائلو خلق يو ژوندی، خوندوره، رنګينه او ګرځنده ننداره ده، يو داسې ننداره چې خيالي رنګ نهٔ اخلي او نهٔ يې مصنوعي رڼاګانې روښانه کولے شي، زهٔ تاسو ته د دې خلقو يو رښتينې قيصه تېرول غواړم.

تيراه د سني مسلمانانو يوه خوره وره، ښېداره سيمه ده چې شيعه مسلمان پکښې هم ژوند کوي، د مسلمانانو دا ټولګے هم ډېر بېداره او سوچ لرونکي خلق دي، دا دواړه ډلې خلق په وينه او پښت نږه اپريدي دي، دوي د هند او افغانستان ترمنځه اوسي او هم له دې کبله مدام د ځوړ او کړاونو سره مخامخ وي، کله چې امان الله خان خپله د پښتو شمله نېغه کړه او د پښتون هسې لاره يې خپله کړه نو دا په پېرنګي ښه ونهٔ لګېده او امان الله خان له د انګلستان په سفر ؤ چې پېرنګيانو ورته د سرو او سپينو زرو په زور افغانستان کښې اور ولګولو.

د سنيانو نه شيعه ګان زيات بېداره وو او ملا يې وترله چې د امان الله خان مرسته وکړي او مېدان ته راووځي او هم دغسې سني مُلايانو خپلې سينې وډبولې چې دا سړے به راته نور واک نهٔ کوي، دلته دا خبره د يادولو وړ ده چې خان د لوئے زړهٔ او پراخه سينې خاوند ؤ او د چا په مذهبي چارو کښې يې ګوتې نهٔ وهلې.

ډېرور او د ټټکو خاوندان راپاڅېدل چې د ځوان باچا د غېر اسلامي او بې پښتو کړنو مخنيوے وکړي، په درنګ کښې اړے ګړے جوړ شو او د باچا سره سره د شيعه ګانو خړونج ته هم ښه زور ورکړے شو چې دا خلق د حضرت عثمان او د پيغمبر زړهٔ پورې زوم وژونکي دي، تيراه سره خوا کښې په سمه سيمه کښې د حضرت عثمان ملاترړي اوسېدل او دا د شيعه ګانو دلاسه د حضرت عثمان د شهادت خبره تر هغوي هم ورسولے شوه. مُلايانو دا فتوي ورکړه چې د شيعه ګانو وژنه کار خېر دے او چا چې شيعه مړ کړو نو هغه به نېغ جنت ته ځي، هر چا ټوپک راپه غاړه کړو او د شيعه ګانو په ښکار پسې پره شول.

د شيعه ګانو د وژلو نه سربېره د هغوي مالونه، کښتونه او باغونه هم چور تالان کړے شول او دا چې د سوونو کالو د چنار زړې ونې هم ووهلے شوې، ټوله دره يې په ډاندار واړوله، دا خلق دومره وزپلے شول چې د باچا څهٔ ملاتړ وکړے شي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

شیعه ګان د خپلې پوهې او سول په بدل کښې د خپلو وینو او اوښکو سره تر غاړه وتل او باچا خپل واک او تخت دلاسه ورکړل، د خپلې خپلواکۍ د ساتلو په لار کښې امان الله خان باچاهي دلاسه ورکړه او شیعه ګانو خپل مالونه، کښتونه، باغونه، سرونه او بچې د لاسه ورکړل ځکه چې د باچا مرستیال او ملګري وو.

دا زهٔ په تاسو پرېږدم چې د دې چړاو، لوټمار او الغاؤ تلغاؤ ګټې چاته ورسېدې؟.

د قبائلو په زړهاؤ قیصو کښې دا یوه قیصه ده چې ټکې په ټکې رښتیا ده، کېدے شي چې ځنې سنیانو ته دا نهٔ وي معلومه چې دوي چا راپارولي وو خو هر شیعه ته دا جوته ده چې په مونږ ګزار چا کړے دے. ځنې پښتانهٔ د دې جوګه نهٔ کړے شول چې امان الله خان بچ کړي خو په دې پوهېدل چې دوي هغه ولې بچ نهٔ کړے شو.

د برټش انډیا د سیاسي چارو د اداري ټول زور په دې باندې ؤ چې د خېبر باتورانو ته د ټپوس او کارغهٔ خویونه ورکړي، واړهٔ او نامعلومه خلق یې په چل هنر او لالچ راپورته کړل او مهم خلق یې ترېنه جوړ کړل، داسې ډوډیمار او چاپلوس چې مهم هم وي او اغېزمن هم، د قبائلو اغېزمنه خلق یا خانان دي او یا مُلایان، یو د دې جهان ډنډه مار او بل د هغه جهان.

د هند د سیاسي چارو چلونکو د دغو مُلایانو روزنه څهٔ په داسې ډول وکړه او داسې پاکې ارتې برتې خلقې یې ورته په غاړه کړې چې پکښې سوچه د خدائے خلیفه برېښېدو خو په رښتیا معنو کښې یې هڅه دا وه چې دا نور خلق هم د ځان غونډې د پېرنګې غلامان کړي او د خپلواکۍ او غرور ولوله پکښې وچکوي. د دې ساده ساده خلقو د خدائے سره بې ساري مینه، د ورور نه د ورور په کرکه او خړونج واړولے شوه. دا د خدائے نه وېرېدونکي خلق او د دوي سپېڅلې ګروهه یې داسې وکاروله چې دوي یې په بډو رشوتونو او دروغو راواړول.

پېرنګے بریالے شو، پښتون په خپلو کښې د یو بل په وینو بهېولو کښې داسې بوخت شو چې بل هر کار کول ترېنه هېر شو، د پېرنګي تخت خوندي شو او د پښتنو د ژوند رڼا په تتبدو شوه.

په دې وختونو کښې ناڅاپه یو اوښتون راغے، په دغې بدلون باندې د ځان پوهولو دپاره دا ارزښتمنه ده چې مونږه د قبائلي سیمې نه بهر ته په سمه کښې چې د اېن ډبلیو اېف پي په نوم سره یادېږي، لاړ شو، دلته د پېښور درې شتمنې سیمې په یو وړوکي کلي کښې یو خدائي خدمتګار وزېږېدو.

هغه د دنګې لوړې، ښکلې او شین سترګې مور او د غټ پټ زوړ خان پنځم اولاد ؤ، د هغه د پلار چاسره هیڅ دښمني تربګني نهٔ وه او دا د یو پښتون سړي دپاره ډېره هېښنده خبره ده ځکه چې هغه خپل ټول دښمنان بخښلي وو. بهرام خان رښتینے سړے ؤ او په دروغو وئیلو نهٔ پوهېدو، د هغهٔ پېرنګیان خوښ ؤ خو د یو پېرنګي نوم ورته هم یاد نهٔ وو، د سورلۍ مړنے نهٔ ؤ خو اسونه یې خوښ وو، هغه د خپلې تېروتنې منونکے هم ؤ او ملامته هم، هغه بې کچه رښتونے ؤ نو ځکه خلقو ورسره مینه کوله.

بهرام خان خوشحاله ژوند تېرولو او د ژوند د وروستیو وختونو پورې د کرکیلې کسب کښې بوخت ؤ، دوه لونړه یې واده کړې وې او مشر زوے یې پوځ کښې د لندن کالج نه کپتېن برتې شوے ؤ، دوېم زوے یې په پوځ کښې د کمېسون اختو نه منکر شو او د زمیدارۍ او دین په کارونو کښې بوخت شو. بهرام خان د زوے په دې کړنو او خویونو نهٔ پوهېدو نو لاس یې ترېنه واخستو، په مور ډېر ګران ؤ ځکه چې د مور پلار کشر اولاد ؤ، د خوي بوي نه قرار او ساهو ؤ او په ناسته پاسته او اغوستنه کښې پاک سپېڅلے ؤ، په ونه دنګ لوړ ؤ، په پلار ډېر مئین ؤ او د څهٔ کار کولو دپاره به ورسره تللے دلیل ؤ. پلار به د هغهٔ هر څهٔ بخښل تر دې پورې چې په

(c) ketabton.com: The Digital Library

پوځ کښې د کمپسون نۀ اخستو خبره يې هم په زړۀ وانۀ خسته، په هره خبره کښې به مور د هغۀ په شا ولاړه وه او دا چې مور او زوے دواړه د پلار نه زيات د يو بل په خبره باندې پوهېدل او چې څۀ به هغې وئيل نو هغه به کېدل، پلار هغه ته د اوسېدو دپاره کلے ورکړو او دا اختيار يې ورکړو چې د خپلې خوښې وادۀ وکړي، د هغه دا خيال ؤ چې داسې کولو سره به هغه دا خپل هېښنده خويونه او اندونه پرېږدي.

هغه د يو خانداني پېغلې سره وادۀ وکړو چې په رنګ جوسه ښکلې او په خوي خصلت بې سارې وه، د خپلې خوښې د وادۀ کولو سره هم د هغه په اندونو، خيالونو او سرګردانه ګرځېدو کښې څۀ بدلون رانۀ غلو، په خپلو دواړو زامنو ډېر مئين وو او د انغري په غاړه چې به کښېناستو نو په لوبو لوبو کښې به په سوچونو او اندونو کښې ورک شو. د هغه ښځه د دې اندونو نه خبره وه او کرکه به يې تربنه کوله، د هرې مېرمن غوندې هغې هم غوښتل چې د خاوند هر څۀ د خپلې ولقې لاندې راولي، دا ښځه د خپل سړي د دې پلانونو نه اګاه وه او په دې پوهېده چې د دې په سبب به زۀ د خپل سړي نه هېره شم او هغه د ماشومانو سره د انغري په غاړه لوبې به هم پاتې نۀ شي.

خو هغه ډېره زر مړه شوه او هغه د ډېرې اوږدې چوپتيا او وېرې ترخې ماتېدل يې ونۀ ليدل چې د څۀ انګېره به هغې ته کېده، د مرګ په وخت د هغې عمر له پنځۀ ويشت کاله نۀ ؤ او د وادۀ په سور شال کښې خاورو ته وسپارلے شوه، هغې دوه ماشومان هلکان شاته پرېښودل چې د بې اثره کېدو وېره يې په سترګو کښې غړېده، دوي خو مرګ وليدو خو په دې پوهه نۀ شول چې مرګ څۀ ته وايي.

د لام په وړومبو ورځو کښې برتانوي حکومت د پرمختګ تش په نوم ژمنې کړې وې خو په اخر کښې يې د ولګې وبا راوړه، په دې وختونو کښې د عبدالغفار خان بې ارامي لا نوره زياته شوه، هغه خپل بچي خپلې بوډۍ مور ته ورپه غاړه کړل او د خپلو غمونو ډېولو دپاره يې د خلقو په کار خدمت کښې ځان بوخت کړو.

هغه د خپل ژوند دپاره کسب ومونډو، د خلقو سره د مينې کولو کسب، هغه په دې خبره ورسېدو چې د پښتنو يوون، زده کړه، ښه پورنه او تنظيم ډېر ارزښتمن دے، د دې دپاره يې پښتنو سره خبرې اترې شروع کړې چې دغسې د دوي پام د دوي د کړاونو، بدو ورځو، وروستو پاتې کېدو او جهالت پلۀ ته راواوړي. هغه دا هڅه وکړه چې پښتانۀ سوچ کولو ته ښکېل کړي او په دې کښې بريالے شو، په اوله کښې هغه د هشنغر خانان په يو جمات کښې راغونډ کړل او ځان يې د هغوي باچا کړو، د دې غونډې خبر چې حکومت ته ورسېدو نو د پېرنګي واک ځائے استازو خپل خود د لاسه ورکړو. اسسټنټ کمشنر د پوځ او توپو سره راغے او د کلي نه يې ګېره تاو کړه، ټول کلے يې به وسلې کړو او په کلي باندې پنځۀ شپېتۀ زره روپۍ جرمانه ولګوله، کمشنر صېب خلقو ته په ماته ګوډه پښتو کښې وېنا وکړه او هغوي يې د پېرنګي د زور او دبدبې نه خبر کړل، د پنځۀ شپېتو زرو روپو په بدل کښې يې د کلي شپېتۀ مشران د ځان سره بوتلل او څرګندونه يې وکړه چې دا مشران به تر هاغه وخت پورې بندي وي چې تر څو پورې تاسو دا تاوان او جرمانه نۀ وي ادا کړي. په دې مشرانو کښې يو بهرام خان هم ؤ چې دغه وخت د هغه عمر پنځۀ اويا کاله او د پېرنګيانو وتلې مرستيال ؤ. دا نور کسان هم ډېر قرار او هوسا خلق وو، په وړومبي ځل دوي ته د خپلې غلامۍ انګېرنه وشوه، پښتانۀ وو نو د خبرې څۀ سپيناوے يې ونۀ کړو خو دومره سوخت اخستي وو چې څۀ کولو ته يې هم چمتو وو، په چيچلو غاښو يې پېرنګي ته ووې چې تۀ مونږ ياغي بولې نو ياغي صحيح او نو اوس به مونږه او تاسو د يو بل سره جوړ شو، تۀ هم د بدو نه بد کوه او مونږ به هم ووينې چې څۀ کوو.

نور بيا

(c) ketabton.com: The Digital Library

د غني خان

دي پټانز

ژباړه: رشید خاطر

په تېر پسې | اخري برخه

عبدالغفار خان په لړ څۀ کښې بچ شو، دې پېښې هغه ته د باچا خان خطاب ورکړو چې پښتانۀ يې هم په دې نوم سره پېژني، وېرندويه خو کېدے نۀ شو بلکې دې نوم سره هغه نور زړور شو، دې هغه له بې ساري ملګري او نۀ ماتېدونکې ولوله ورکړه، تر دې پورې چې زوړ بهرام خان هم پېرنګيانو ته بد رد وئيل شروع کړل او خپل زوي سره يې مينه پېدا شوه چې دے څنګه د پېرنګيانو په سر سور دے. باچا خان يو مدرسه پرانسته او د پښتنو د خوروني دپاره د اصلاح الافاغنه په نوم سازمان جوړ کړو. د دې سازمان مقصد بېخي غېر سياسي او خالص ټولنيز اصلاح کونکے وو، بيا هم هغه بندي کړے شو او د درېو کالو سخته سزا ورکړے شوه، کله چې هغۀ واکمنو ته ووې چې زۀ خو خلقو ته درس ورکوم او درس ورکول خو څۀ جرم نۀ دے البته دا خو د سرکار سره مدد کول دي نو سرکار ورته ځواب ورکړو چې هو، دا خبره سمه ده خو دا ژمنه به څوک کوي چې دا سازمان به سبا سرکار ته څۀ ستونزه نۀ

> ما د باچا خان لړه اوږده خاکه رانښکله ځکه چې هغه د پښتنو د سياست رښتوني څېره ده ولې چې پښتانۀ هغه پېژني او هغه پښتانۀ پېژني او تۀ په دې دواړو کښې يو هم نۀ شې پېژندے تر څو پورې چې تۀ په خپله پښتون نۀ يې.

پېدا کوي؟ تاسو په ما باندې باور وکړئ چې داسې به نۀ کېږي. ځواب راغے چې نۀ، تۀ بخښنه وغواړه او دا ژمنه وکړه چې بيا به داسې نۀ کوم نو دا دے ازاد شوې، دا ژمنه چې زۀ دې د خپلو خلقو سره مينه پرېږدم او د هغوي د خدمت کولو نه لاس واخلم؟ باچا خان په ډېر سوخت سره پوښتنه وکړه، ما خو په مشن سکول کښې زده کړه کړې وه او هلته چې مې څۀ ستاسو خېر ښېګړې په حقله اورېدلي وو هغه خو يو تش خيال ؤ، پېرنګي زياته کړه او باچا خان ته يې په ډانګ پوهنه ژبه ووې چې دا خدمت نۀ دے دا بغاوت دے او دغسې باچا خان ته د درېو کالو د سخت زندان سزا ورکړے شوله. د دې په بدل کښې مخې کال ته هاغه ټولو چاړواکو ته څوک چې د دې هر څۀ برخه وال وو، لوړې چوکۍ او اسانتياګانې ورکړے شوې.

په دې وخت کښې چې باچا خان په جېل کښې ؤ سکولونه يو مخې غورېدل، خلق چټک او منظم وو، د درېو کالو جېل هغه ښه زېلے ؤ خود هغۀ اراده لکه د

(c) ketabton.com: The Digital Library

او سپني هسې کلکه وه، د جبل ځوړ او کړاو د هغهٔ په سترګو کښې غرور، کلک توغل او يخوبې پيدا کړې ؤ. هغهٔ د خپلو بې موره زامنو نه غبر تاو کړه او د ځان سره يې راجوخت کړل. بهرام خان ډېر ښهٔ چرت کښې ؤ، حجرې تـه د راتلونکو ميلمنو دارومـدار يـې کولـو او ورسره به يې پيرنګيانو ته ځو سپکې سپورې هم کولې. د باچا خان د ليدو او هرکلي دپاره په زرګونو خلق رامات وو، ځوانانو به هغهٔ ته په ارماني سترګو کتل او پيغلو به د هغهٔ د درناوي سندرې وئيلې، پښتنو تـه پـه لاسو يـو غټ باغي راغلے ؤ، دې جنګيالي ملت اخر خپـل لاربښود وموندو او دا مهرباني پيرنګي په خپله د ځان سره وکړه.

پيرنګي ډېر سوخت وو چې ګوره دا خړ پړ پښتانهٔ ځومره د دې سړي نه اغيزمن دي، د دې نه مخکښې چې د دې پښتنو خود سر ته راولو، دا غټ پټ بودل سړے لـه مينځه لرې کول پکار دي. باچا خان دومره دنګ لوړ او زړور سړے ؤ چې نيولو او سزا ورکولو تـه ډېر وېريا وو ځکه چې نهٔ خو هغه پټيدے شو او نهٔ يې داسې کول غوښتل. هغهٔ به هر ځهٔ په ډاګه کول او پيرنګي تـه بـه يې وئيل کهٔ تاسو ځهٔ کوئ نو وکړئ، هغه يې بيا بندي کړو، په دې اميد سره چې سر پـه کرښه کيږدي، کوم غـال او تشدد وو چې په هغه ونهٔ شو، د خړه توب زندان، لاسو پښو ته درنې ځولنې، لوږه تنده، سپږې او ښيرن قيد او د هر ځهٔ نه ورتېر سپکاوے، بد رد، لتې او سوکونه. هغهٔ به هره ورځ شل سيره جوار ميچن کول خو چرې يې کريـان نهٔ ؤ کړے، هغه يو منلے شوے بندي ؤ، چرې يې د خپـل ځان سره د ناروا سلوک شکايت نهٔ دے کړے کهٔ د هغهٔ سابه او خورا د خوراک قابل هم نهٔ وو، هغهٔ به جيلرانو ته هم درناوے ورکولو او دغسې بـه پـه دښمنانو بانـدې هم مهربانه ؤ، هغهٔ هر ځهٔ هر چاته وبخښـل او د زغـم او صبر لمن يې چرې له ګوتو ورنهٔ کړه، خپـل غـم يـې پـه خندا او درد په ټوقو اړولو، دا وار چې له جيله راغلو نـو سياسي مبـارزه يـې پيـل کـړه او د سـرحد دپـاره يـې د بشـپړه اصلاحاتو غوښتنه وکړه.

په سلو کښې نوي پښتانهٔ ناخوانده وو، هغوي تـه ليکلې پاڼه داسې بربښي لکه سپينه بې ټکو پاڼه نو باچا خان به کلي پـه کلي ګرځيدو او خلقو سره بـه يې جرګې مرکې کـولې، د ملګرو ډلـه بـه ورسره هم کلـي پـه کلي ګرځيده، د هغهٔ ملګرو تـه دا شکايت وو چې دا سپين رنګه جامې ژر خيرے نيسي او د دې ځهٔ هوارے پکار دے، پـه دوي کښې يو تـن خپلې جامې د څرمنې پخولـو کډې ته يوړې او هلته يې په رنګ کښې ډوبې کړې، دې سره د جامو رنګ سوربخن شو او دغسې دا د دوي جامـه شوه چې دوي به پـه دغـو سرو جامو کښې ګرځيدل نو د خلقو پام بـه يې ځانتـه رااړولو، د پټو کسبګرو بـه يوې ودرولې او د سرو جامو د سړو پـه تماشه به شول، خوا لـه به راغلل، ليدل کتل به وشول او رام به شول. باچا خان د خپلو مزدورانو او خواري کښو دپاره دا سور رنګ غوره کړو چې ورته به يې خدائي خدمتګار وئيلو چې موخه او مرام يې خپلواکي او خدمت وو.

ما د باچا خان لرې اوږده خاکه راښکله ځکه چې هغه د پښـتنو د سياست رښتونې ځېره ده ولـې چې پښـتانهٔ هغه پيژني او هغه پښتانهٔ پيژني او تهٔ په دې دواړو کښې يو هم نهٔ شې پيژندے تر ځو پورې چې تهٔ په خپله پښتون نهٔ يې.

باچا خان اوس زوړ سړے دے چې سپينه ږيره او اوږده اوږده ښکلي لاسونه يـې دي، کلـه چـې تـهٔ هغه ووينې نو وريـسې د هغه سترګو ته هم وګوره نـو تـهٔ بـه د پښـتون پـه سياست پوهـه شې او داسـې او دومره به پوهـه شې چې داسې دې زهٔ پـه زر پرکونـو ليکلـو نـهٔ شـم پوهـولے. سـپيڅلتوب، پـاکوالے او سړيتوب لکـه د نمـر د بخـمې او د سـپوږمۍ د رڼـا ګويانه کيدے نهٔ شي، مينه او لورنه ځوک په ليکلو

(c) ketabton.com: The Digital Library

کښې ښکېل کولے نۀ شي او نۀ د پېرنګي په جېل خانه کښې. باچا خان ته د خپل ژوند د پېښو او تجربو نه معلومه شوه چې مينه په يو درنګ کښې څومره وداني کولے شي نو دومره بربادي. اېټم بم په سل کاله کښې نۀ شي کولے، د مينې ځواک ستر ځواک دے، د زړورتيا بنسټ ستا رښتينتوب دے او ستا خوب داسې تابانه او دومره زړۀ پورې پکار دے چې ستا د خپل ژوند او د خپلو بچو د سترګو د رڼا نه زيات خوږ وي، دا هاغه درس دے کوم چې باچا خان پښتنو ته ښودلے دے.

پايله

ما خپله قيصه پائے ته راورسوله او هيله مند يم چې دا به په تاسو خوږه لګېدلي وي ځنګه چې ما د دې د وئيلو نه مزه واخسته دغسې به تاسو د دې د اورېدلو نه خوند اخستے وي، لوستل د اورېدلو يو مخکښې تللے ډول دے او دغسې ليکل د وينا يو پېچلې جوسه ده.

ما دا پوره هڅه وکړه چې تاسو د خپلو خلقو نه خبر کړم خو دا هم نۀ وايم چې په دې کښې به ما څۀ پلوي نۀ وي کړې، ځکه چې زۀ انسان يم او انسانان دغسې کوي، خيال د نيت څرګندونه ده، هڅونه د نيت نه خپلواکه وي او هم دغسې د سوچ نه هم دپاسه وي، کرکه او کينه د سړي دپاره لکه د مور شودې وي، څومره زر چې دې دا ومنله دومره ښه ده، زۀ چې کله د کورټ لوئے جج سنجيده مخ او سر پيچک ته وګورم او د هغۀ بې پرې پرېکړو ته نو خندا ورپورې راشي، نا! زۀ به چرې داسې ونۀ کړم، زۀ پښتون يم او ايمانداري زما د پښتو برخه ده، زۀ به په ډاګه دا ووايم چې زۀ د خپلو خلقو پلوي يم او کۀ چرې ما داسې ونۀ کړے شول نو د ځانه به کرکه وکړم.

ما د پښتنو جوړ کړے شوے انځور ستاسو مخې ته کېښودو، بل به مې څۀ درکول. اګر چې پښتانۀ خونکار، ظالمان، جاهلان، لوڅ او نهر دي خو بيا هم زۀ پرې مئين يم، هغه مړے د نورمال او تاد د لاندې کوي او دا پروا نۀ کوي کۀ دې تا څوک مړے وايي، پېدائشي جمهوريت خوښه دي، هغه وايي چې پښتانۀ د باراني غنمو کښت دے چې ټول په يو وخت او يوه ورځ سر وهي او ټول يو شان دي.

زمونږ د سرخپوش په خوځښت کښې چې به د جرنېل ستوري د يو کوتاريا جوله پښتون په اوږه کېښودل شول نو لا به ابغ نبغ شو، ملامته کېدو به نۀ، د پښتون لاس سخا ښېرن، خيچن او کلک وي خو بيا هم باچا له يې ورکوي، پخکړے يې ساګ پېتي وي خو بلنه به باچا له ورکوي، هغه خپل مېلمه ته وايي چې تالي ته مۀ ګوره زما تندي ته وګوره.

خو پښتنو سره زما د مئينتوب د ټولو نه غټه وجه دا ده چې دے کله د جنګ او مرګ دپاره د کوره ووځي نو مخ لاس به ووينځي، ږيره به غوړه کړي، په ځنو به خوشبوي ولګوي او د ټولو نه ښکلي جامې به واغوندي، دا ماشوم غواړي چې د حورو مخې ته سمبال لاړ شي، هغه دا سوچ کوي چې خدائے ناولي مخونه نۀ خوښوي ځکه چې هغه خپله پاک او سپېځلے دے.

هغه وايي اې خدايه!
تۀ مهربانه او لورن يې
د چا دپاره چې زۀ خندا کوم
سندرې وايم او مرم
هغه وايي بې سوله
ژاړي، کارونو کښې بوخت وي
خو جنګ کوونکي جنت ته ځي

په دې کښې هيڅ شک نشته چې زۀ د دۀ پلوي يم او اوس هيله لرم چې تاسو به هم ددۀ ملګرتيا وکړئ.

پائے

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library